ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXI — Број 395
Субота, 25 јул 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ЕНО ДЕЈЛ! ЗАХВАЉУЈУЋИ ТОМЕ ШТО САМ ТЕЖИ НАДАМ СЕ ДА ЋУ ЈЕ СТИЋИ!

ПАДАМО ПРЕМА МОРУ ОД ПЛАМЕНА! САД СВЕ ЗАВИСИ ОД ЦИРЦЕЕ! АКО ПОВУЧЕ ПРАВУ ПОЛУГУ!

АКО СПАСЕ МЕНЕ, ДЕЈЛ ЋЕ БИТИ СА МНОМ!... ИЗГЛЕДА ДА ДОЛАЗИ... КАО НЕКА ЕЛЕКТРОНСКА МРЕЖА!

ЕЛЕКТРОНСКА МРЕЖА КОЈУ ЈЕ ИЗБАЦИЛА ЦИРЦЕА ЗАДРЖАЛА ЈЕ ФЛАША И ДЕЈЛ...

У ПРАВИ ЧАС! ЈОШ САМО СЕКУНД, И БИЛИ БИСМО ПЕЧЕНИ!

Copr. 1954, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved

DAN BARRY

ФЛАШЕ... ПРОПАДАМ КРОЗ ОМЧЕ!

ДРЖИ СЕ, ДЕЈЛ... ДРЖИ!

НЕ КОРИСТИ... ДРАГИ... ПУСТИ МЕ... ПРЕ НЕГО ШТО И ТЕБЕ ПОВУЧЕМ... У ПЛАМЕН... СА СОБОМ...!

НИ... КАД!

ОХ, НЕОПРЕЗНА, РОМАНТИЧНА БУДАЛА! РИЗИКУЈЕ СВОЈ ЖИВОТ ЗБОГ ЊЕ! А ИПАК МИ ЈЕ ДРАГ! АЛИ, УБРЗО ЋЕ СЕ ОН ЗАМОРИТИ...

DAN BARRY 4-12

У ТОМ ТРЕНУТКУ ВАСИОНСКА СИРЕНА УСТУКНУЛА ЈЕ ПРЕД СЛИКОМ НА ЕКРАНУ...

ОХ! ОН ЈЕ ТАКОЂЕ У СМРТНОЈ ОПАСНОСТИ! КОЈУ ПОЛУГУ ДА ПОВУЧЕМ ДА БИХ ГА СПАСЛА? КОЈУ?

... ПРИЗОР ЈЕ ЗАИСТА БИО ЈЕЗИВ!

ПЛАМЕНА РИБА БЕЗ ПРЕСТАНКА НАПАДА БЕСПОМОЋНЕ ЖРТВЕ ЗАПЛЕТЕНЕ У МРЕЖУ!

СПАСАВАЈ СЕ, ДРАГИ... ПУСТИ МЕ...!

НЕ!

ДЕЈЛ... НЕ! НЕ ОТИМАЈ СЕ... ИСПУСТИЋУ ТЕ!

ТО... ТО ЈЕ ЈЕДИНИ... НАЧИН! МОЛИМ ТЕ, ФЛАШЕ!

Copr. 1954, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

НАСТАВИЋЕ СЕ

У овом броју:

Т. /5/59

Како су Европљани открили Сијам

ВОЈВОДА ФОРБЕН

Још од 1662 године први путници су почели да одлазе у тајанствени и богати Сијам. Француски краљ Луј XIV који је после победе код Нимегена постао некрунисани господар Европе показивао је велико интересовање за ову источњачку земљу и одлучио да са њом успостави дипломатске односе и пошаље јој своје изасланике. Знајући какву корист може извући из тог дела света хтео је да придобије сијамског краља Шару Нараја и сузбије експанзију холандских трговаца харингама који су широм Азије већ имали своје трговачке центре.

Тако су 1685 године краљеви бродови „Птица" и „Лукава" напустили пристаниште у Бресту. На једноме су се налазили витез Шомон, војвода од Форбена, један културни аташе и још неки други. Пловидба је трајала од трећег марта до 23 септембра када је француска експедиција стигла до сијамских обала и упловила у ушће реке Менам. Краљ Шару Нараја припремио је изасланицима најмоћније европске земље раскошан дочек.

Форбеново изненађење није било мало када је приликом једног пријема открио да је први министар сијамског краља Грк по имену Констанс. Он се још као десетогодишњи морнарски помоћник радећи на једном енглеском једрењаку за Индиску компанију искрцао у Сијаму и заувек остао у тој земљи. Мада је био још дечак добро се снашао, краљ га је заволео, школовао и касније произвео за свог првог министра.

После вишедневних свечаности Французи су кренули у обилазак земље. Били су зачуђени огромним бројем домаћих и осталих животиња од којих су врвеле улице, па и читава села и градови. Објаснили су им да нико не сме да убија животиње из страха да не убије рођеног оца према старом веровању по коме је сваки човек настао од неке животиње.

Европљани су били задивљени раскошном архитектуром далеке земље којој није било равне у другим крајевима света. Џиновске пирамиде и пагоде искрсавале су на сваком кораку. Француски бродови су препуњени разним поклонима па чак и малим слоновима намењеним синовима војводе од Бургоња и Анжуа.

Краљ Шару Нарају су се свидели Французи па их је замолио да му пошаљу њихове најамничке трупе, инжењере и 12 математичара који ће у Сијаму изградити две астрономске опсерваторије. Грк Констанс је убедио краља да треба да задржи крај себе једног француског официра, и доброћудни монарх је изабрао војводу од Форбена кога је наименовао великим адмиралом флоте, командантом Сијамске армије, гувернером Бангкока и мандарином „Ок Пра".

Форбен је испратио своје сународнике а затим се сместио у свом дворцу. На расположењу је имао 36 робова, два слона, 20 одаја и огромну количину сребрног посуђа. Флоту којом је заповедао, сачињавало је више позлаћених чамаца који су много више били намењени парадама него ратовању, педесетак других врло старих чамаца за транспорт војске и шест кинеских џунки са огњеним чељустима. Његов командни брод била је једна мала лађа са 16 топова.

Констанс је већ првих дана поверио Форбену да га је задржао само зато што се нада да ће у њему наћи савезника против лукавих и суревњивих мандарина.

На конзервативном источњачком двору Форбен је увео многе новине: заменио све неуке краљеве лекаре који нису смели пустити крв свом величанственом владару једним француским хирургом. То је повећало углед Форбенов и он је произведен у „Сок Дисом Грама" (великог маршала Сијама). Мандарини су се радовали што је између лукавог Грка који није прикривао своју љутњу и углађеног Француза убрзо дошло до трвења. У тој борби они су се определили за Француза.

У два маха Констанс је безуспешно покушао да отрује Форбена, а затим га послао у Бангкок где је откривена нека завера. По наређењу првог министра који се надао да ће његов супарник погинути у боју наређено је уништење крволочних макасара наоружаних само ноževима али надалеко чувених са своје храбрости и ратничке вештине. Било је потребно хиљаду до зуба наоружаних краљевих војника да би се ти ђаволи укротили. Уколико је Форбенова популарност даље расла утолико је Констансова мржња добијала невиђене размере. Пошто Француз није био сувише амбициозан и није могао да подноси нервну напетост источњачке мистерије која се плела око њега он је једне ноћи једноставно умакао из свог двора, тајно се укрцао на један брод Индиске компаније и допловио је у родни Брест 1688 године.

Две године касније Констанс је у једном дворском преврату убијен а краљ је због тога пресвиснуо од туге.

Ево неколико занимљивости из живота људи ове земље у данашње време:

*

Природа је издашна према народу Тајланда, нико не зна шта је глад.

Сијамци воле музику. Традиционални инструменти су гонг и флаута.

*

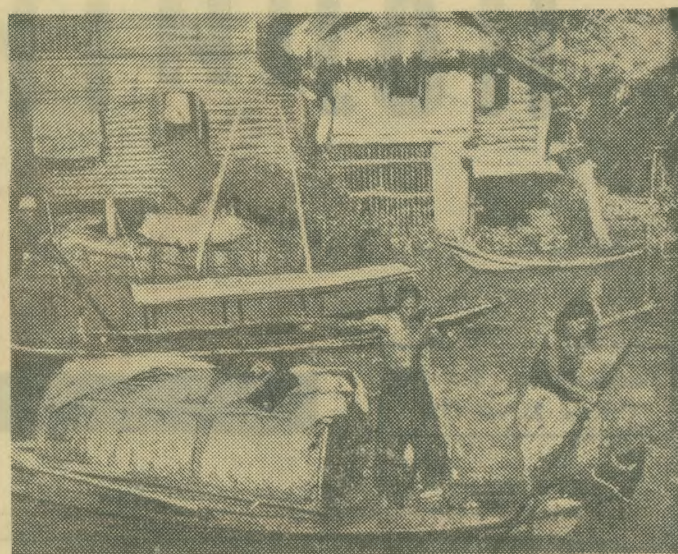
Жетва пиринча је најсвечанији момент у години. Пиринач се преноси са поља у колима која вуку окићени волови.

*

Пиринчана поља обрађују се на врло примитиван начин. Већ неколико стотина година Сијамци раде по истим методама.

*

Сијамски сељак врло је скроман и повучен. Са малим је задовољан. Али, кад седне за сто промени нарав и жели да поједе добро и укусно спремљено јело. Дневни оброк се састоји од пиринча, поврћа и рибе припремљене на неколико начина. Жене вешто припремају храну, а нарочито спретно суше сољену рибу.

ОВДЕ СЕ ЈЕДНОСТАВНО РЕШАВАЈУ МНОГИ ПРОБЛЕМИ, ПА И СТАНБЕНИ. МНОГО ОВАКВИХ ВАРКИ-СТАНОВА ПОКРИВЕНИХ СЛАМНИМ КРОВОМ ПЛОВЕ РЕКАМА

СВАКА РЕКА ПРОСТО ВРИ ОД РИВЕ СА МАЛО ТРУДА И НАЈСИРОМАШНИЈИ ЧОВЕК МОЖЕ ДА ИМА ВОГАТУ ТРПЕЗУ

МИ НЕ ЗНАМО ДА СЕ ВАНАНЕ МОГУ ЈЕСТИ И ПРЖЕНЕ. ОНЕ СУ СИЈАМЦИМА НАЈВЕЋА ПОСЛАСТИЦА. ВАНАНЕ СЕ ПРЖЕ НА УЛИЦИ КАО КОД НАС КЕСТЕНИ, ЈЕР ИХ ИМА У ИЗОБИЉУ

ЦРНА РУЖА — САН БИОЛОГА И БОТАНИЧАРА

Ружа се често назива „краљицом цвећа". Међу разним ископинама су нађени уклесани цветови ружа, што говори да је она позната одавно. Још стари Персијанци су знали за ружино уље, којим су по обичају, дочекивали своје пријатеље. Увече би, пак, постељу засули свежим листићима ружа.

За Римљане је она била симбол лепоте, а сам Нерон је био познат као пасионирани одгајивач ружа.

Љубитељи цвећа, ботаничари и други научници су успели до сада да одгаје више од 10.000 разних врста ружа. Али свакоме од њих је сан да добије њен цвет црн. Сви покушаји досада су остали безуспешни. Чак ни велике награде, међу којима и једна од милион долара ,нису дале резултате. Пре неколико година се догодило да је Немац Макс Краус објавио да је узгајио црну ружу, али се после установило да она није била баш црна.

Друга пасија одгајивача ружа је да добију плави цвет. Јер, ако не постоје црни цветови уопште, постоје многобројни плави. Па ипак ни плаве руже још нема. Неки научници тврде да их неће никад ни бити јер има цветова који поједине боје „не подносе". Али многе селекције и покушаји иако нису дали ни црну ни плаву ружу, учинили су да се добију многобројне врсте веома ретких нијанси.

ПРИЧЕ о НАРТИМА

Народи Северног Кавказа добили су од својих предака драгоцено културно наслеђе: усмене песме о јунацима — нартима — о читавом племену храбрих људи који су, по предању, некад живели на земљи. Те приче, такозвани „Нартски епос", најчешће се срећу код Осетина и Кабардинаца.

Нарти су живели слободно у родовским скупинама. Сви мушкарци редовно су се састајали на нихасе — у народној скупштини — где су расправљали о својим пословима и потребама. Кад су били принуђени да ратују, уједињавали су се и бирали за вођу најпаметнијег и најхрабријег између себе — Уризмата, Сослана или Батрадза. Али, и међу нартима је дошло до друштвене и имовинске неједнакости. Појављују се феудалци — алдари. Надувени Бурафаринг много је богатији од осталих нарта. Мудри Сирдон је сиромашак, без породице, што у родовском систему значи да је бесправан. Он не живи у родовској кули као остали нарти, већ у земуници. Нарти му се потсмевају, али он се на то не обазире. Јер, људи не могу без његових савета. Сирдону народ приписује проналазак фандира — осетинске харфе. И данас се песме о нартима певају уз пратњу фандира.

ТВОЈЕ СУКНО ЈЕ У ТВОЈИМ РУКАМА

Сиромах је био нарт Сирдон. Узео он од једног човека на зајам комад вунене тканине и никако није могао да му врати дуг. А овај му стално долазио и тражио да му се дуг врати. Али, увек се враћао празних руку. Шта све није измишљао Сирдон да одгоди враћање дуга.

Једном, у договорени дан, опет је зајмодавац кренуо Сирдону. Кад је стигао до његове земунице, викнуо је:

— Ехеј, да ли је Сирдон код куће.

— Није! — одговорили су му.

— А где је?

— Ту, негде близу, копа јарак за воду.

Отишао зајмодавац тамо.

— Желим ти радост, Сирдоне.

— Нека буде благословен твој долазак.

— Сирдоне, време је да вратиш моје сукно. Доста си изврдавао дуг. Стиди се... Савести треба имати...

— А зар га ја одричем? Буди милостив и не говори ми више о томе. Шта мислиш, шта ја ово радим. Брига о твом сукну довела ме је овамо.

— Шта то говориш, Сирдоне? Где је ту брига о мом сукну? Мене моје очи не варају: ти ту копаш јарак за воду.

— Ништа ти не схваташ, брате. Ето ископаћу овај јарак, навратићу у њега воду, а по ивицама јарка посадићу трње. И кад год овце и козе буду одлазиле на пашу и враћале се с ње, увек ће свратити до јарка да се напију воде. Пробијајући се кроз трње, оставиће на њему одличну вуну. Сву ту вуну ћу скупити, откаћу сукно и вратити ти дуг.

Маколико да је био љут на Сирдона, човек није издржао и насмејао се.

— Зашто се смејеш? — увредио се Сирдон. — Можеш да рачунаш да је твоје сукно — у твојим рукама.

Одмахнуо сусед руком и вратио се кући. Шта му је друго и остало?

А Сирдон још и данас сади трње.

КО ЈЕ КОГА ПРЕВАРИО?

Имао Сирдон угојеног овна. А гле, нарти стали да смишљају како да га поједу. Једном, кад су седели у нихасе, рекоше они Сирдону:

— Знаш ли, Сирдоне, да долази смак света. Све ће пропасти, и твој масни ован такође. Боље, онда, да одемо на обалу реке, да га закољемо, испечемо, наједемо се до сита, а онда нек с нама буде што буде.

Сирдон се није противио. Једног сунчаног дана скупили су се нарти на обали реке, а Сирдон је довукао свог ухрањеног овна. Под дрветом, на брежуљку, изабрали су лепо место, заклали овна и исекли га на комаде.

— Сад да се освежимо! — казали су нарти.

Скинули се они и ушли у воду. Купају се... А проклети Сирдон покупи тада њихова одела и баци их у ватру.

Освежили се, изишли на обалу.

— Сад ћемо се погостити. Лепо је Сирдон отхранио за нас свога овна.

Хоће да се обуку, а од одела ни трага.

— Који је враг однео наша одела? — запиташе Сирдона.

— Ја сам их бацио у ватру, — одговори Сирдон.

— Шта? Ти?

— А зашто ће вам одело? И тако ће ускоро смак света. Можете га и голи дочекати.

Згледали се нарти и ништа нису могли да одговоре Сирдону.

ТОЧКОВИ ИЗ УТРЕХТА

Велики плисирани оковратници, такозвани „колски точкови из Утрехта“, били су у

моди почетком 16 века а носили су их и жене и мушкарци. Уколико је оковратник био већи, утолико се сматрао модернијим и елегантнијим.

ПОЛОВИНА ЧОВЕЧАНСТВА

Према последњим подацима које је објавио УНЕСКО, половина становника на земљи не

зна да чита и пише. Највећи проценат аналфабета има Африка: 80 отсто.

ДУГАЧКИ НОКТИ

Припадници некадашњег старог кинеског племства пуштали су — као знак свог порекла и доказ да су толико изнад осталих људи да не морају ништа физички да раде — да

им на левој руци расту нокти. Уколико су нокти били дужи, утолико је њихов сопственик сматран отменијим и племенитијим. За негу оваквих ноктију постојале су нарочите слуге које су их чистиле и лакирале.

ЗВУЧНА ДУГМЕТА

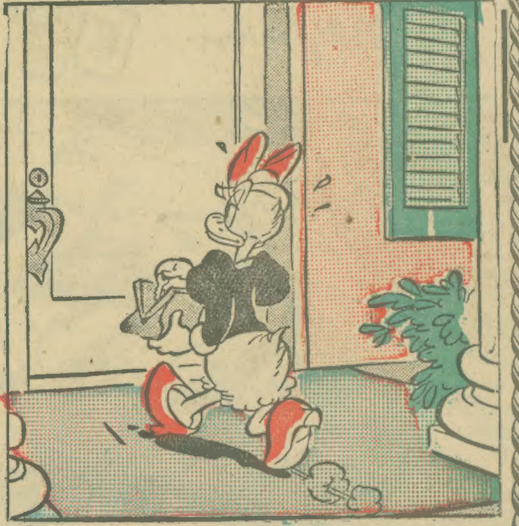
Једна америчка фирма пустила је недавно у продају дугмета за манжете на мушким

кошуљама у која је уграђен по један мали „вергл“. Сваки притисак на малу пречагу покреће „вергл“ и он свира пријатну и благу мелодију.

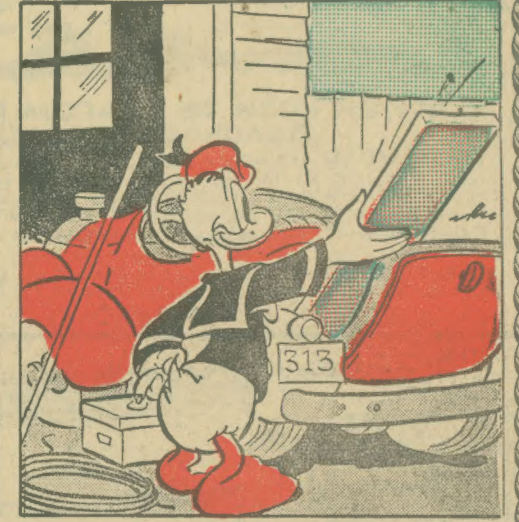

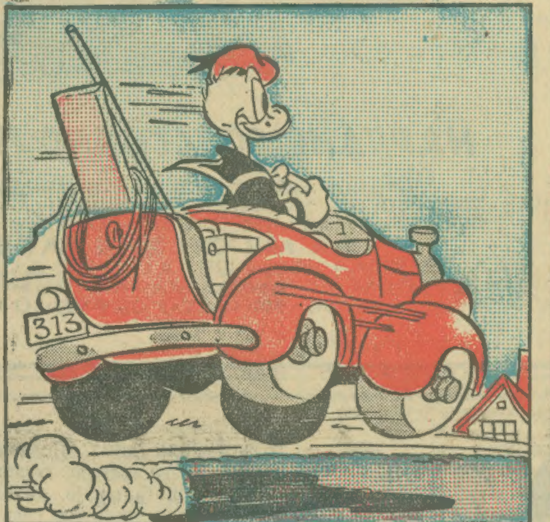

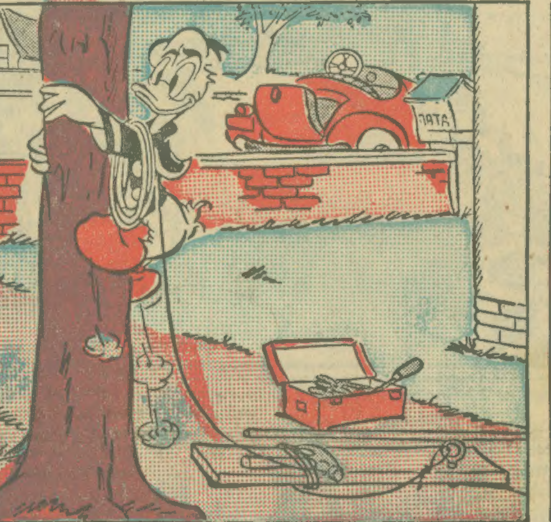

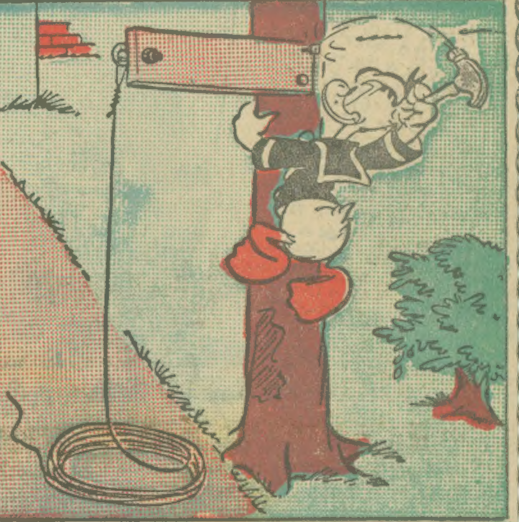

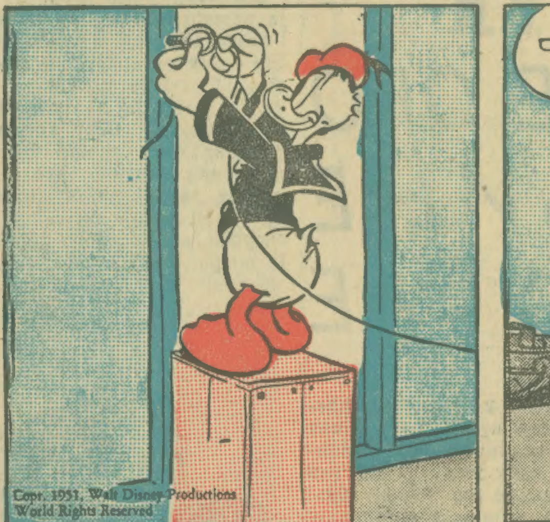

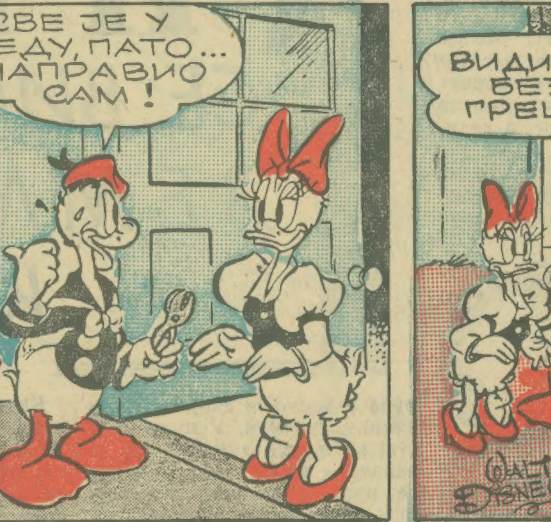

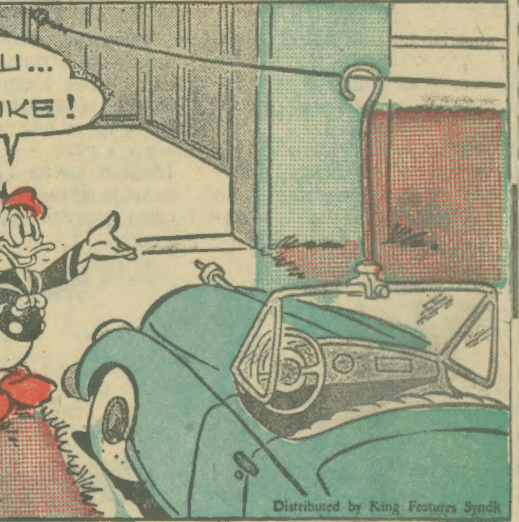

ДИВАНАНА

Диванана је део једне централне просторије у кући одвојен стубовима, у коме су још и почетком овог века наши преци у градовима дочекивали своје госте заваљени у јастуке меких и ниских софа. Сама архитектура кућа у којима су се такве просторије налазиле води порекло са Оријента, и преко Египта долази до Грчке, а чак и у ископинама Помпеје има таквих остатака. Са друге стране она се преко Босфора и Мраморног Мора проширила на градове Мале Азије. До нас је тај утицај продро директно преко Турака, али се задржао и после њиховог одласка.

Првобитно, тај централни део око кога су уоколо поређане собе био је отворен као неко мало двориште, а доцније је покривен и од њега одељени и мало уздигнути део називан је диванана, што на персиском значи мали балкон, на који је уствари и личио. Данас би то одговарало претсобљу — холу као централној просторији стана одакле се улази у друге собе, излази у башту ако је кућа приземна или пење на горњи спрат.

Нова вакцина

Нову вакцину против грипа произвео је професор универзитета у Лењинграду, Смородинчев. Пошто је његов лек са успехом примењиван у Совјетском Савезу у току протекле зиме, лењинградског професора позвао је у Лион Међународни симпозиум за вирусологију где је Смородинчев изложио начин справљања свог лека. Примена вакцине у Лиону, а затим у Милану, открила је њено успешно дејство при лечењу грипа.

У СОПСТВЕНОЈ РЕЖИЈИ

Електрична јегуља има сопствену „електричну централу“. Више од половине њеног тела састоји се од сићушних ћелија

од којих свака има напон од 0,1 волта. Својим телом она може да нанесе електрични удар чији напон износи преко 300 волти.

ОД ЈЕДНОГ...

Чувена дела обично доцније инспиришу друге уметнике за стварање нових дела. Познати арапски ратник и песник Антар, или како му гласи пуно име Антара-ел-Абзи, који је живео крајем VI и почетком VII века, био је писац једног од седам (неки сматрају да их је осам) песама најстаријих споменика арапске поезије Моалака. Био је син обичне робиње али његова слава као ратника и значај његовог песничког генија донели су му углед који је све више растао

Доцније, али пре Крсташких ратова, настао је Роман о Антару, литерарно дело у поетичној прози пуно података о примитивним обичајима Арабљана још пре Мухамеда. Изврсно приказивање борби и битака у којима је учествовао и Антар као и високих подвига војске и појединих ратника учинили су овај роман толико популарним да је он постао за Арабљане исто што је роман „Хиљаду и једна ноћ“ на муслиманском оријенту.

Руског композитора Римског-Корсакова инспирисала је та славна прошлост арапског војсковође и он је, проучивши елементе њихове народне музике, створио (1874) симфониску поему под тим именом, познату и као Друга симфонија. Доцније ју је он прерађивао и употпуњавао тако да је дефинитивно довршена 1893.

Четири дела те поеме послужила су доцније за компоновање прелудијума (инструментираног увода) за једну драму у стиховима од Шекри Ганема, која је приказивана у париском Одеону 1910 године. Али ту још није крај. Према тексту те драме настала је драма у стиховима — у четири чина и седам слика — од Габријела Дипона која је тек после пишчеве смрти изведена у париској Опери 1921 године.

RIPLEY'S — ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ СНАГОМ МИШИЋА ПОЛОМИО ЧАМАЦ

НЕД ЏОЛИ из АБЕДОВЕЈА, У ВЕЛСУ, КОГА ЈЕ 1812 ГОДИНЕ УХВАТИО ЈЕДАН ВОД ЗА НАСИЛНО УЗИМАЊЕ У МОРНАРИЦУ ПОБЕГАО ЈЕ РАЗВАЛИВШИ ЧАМАЦ У КОЈИ СУ ГА ВЕЗАНОГ СТРПАЛИ — ОДУПРЕВШИ СЕ СНАЖНО НОГАМА И РАМЕНИМА О ЊЕГОВЕ СТРАНЕ

ПОШТО ЈЕ БИО ОДЛИЧАН ПЛИВАЧ СТИГАО ЈЕ ДО ОБАЛЕ ПРЕ СВОЈИХ НЕПРИЈАТЕЉА И НЕСТАО БЕЗ ТРАГА

НИЧИЈА ПОСТЕЉА

РУБЉЕ НА ОВОЈ ПОСТЕЉИ У ЈЕДНОМ ХРАМУ У МАХАБЛЕШВАРУ, У ИНДИЈИ, МЕЊА СЕ ВЕК 400 ГОДИНА СВАКЕ ВЕЧЕРИ ИАКО У ЊОЈ НИКАД НИКО НИЈЕ СПАВАО

УПОТРЕБА РУЖНИХ РЕЧИ

КАЖЊАВАНА ЈЕ НЕКАД У САМЕРВИЛУ (САД) СТАВЉАЊЕМ ПРЕСТУПНИКОВОГ ЈЕЗИКА У ПРОЦЕП РАКЉАСТЕ ГРАНЕ

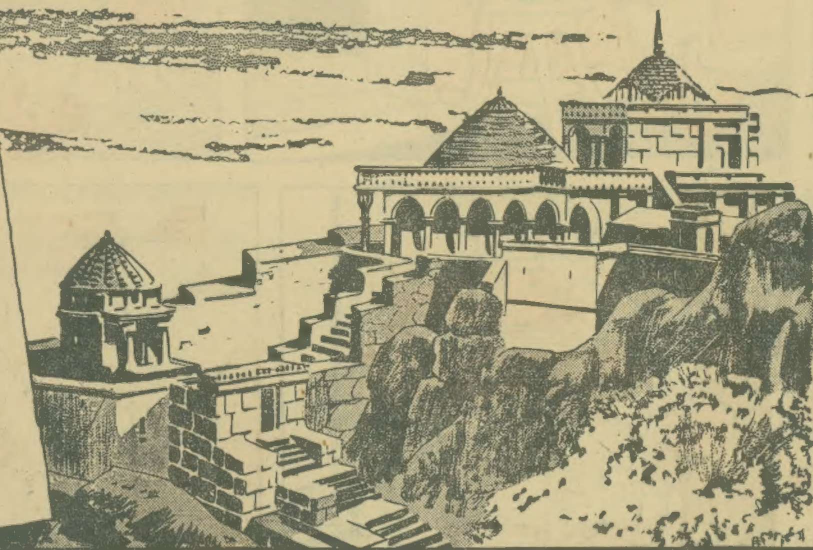

ДРВО КОЈЕ СЕДИ

У БЛИЗИНИ МИЛТОНА У САД

ХРАМ БХАДРАКХАЛАМ (ИНДИЈА)

САГРАДИО ЈЕ, 1725 ГЛАВНИ САКУПЉАЧ ПОРЕЗА НИЗАМА ОД ХАЈДЕРАБАДА УТАЈИВШИ У ТУ СВРХУ 600 000 РУПИЈА НИЗАМ МУ ЈЕ ОПРОСТИО КРИВИЦУ ПОШТО ЈЕ САЊАО ДА ЋЕ МУ НОВАЦ КАД-ТАД БИТИ ВРАЋЕН

НАРЕДИО СОПСТВЕНО ПОГУБЉЕЊЕ

НЕМАЧКОГ ВЛАДАРА ВЕНЦЕЛА (1361-1419) ТОЛИКО ЈЕ ЗАНИМАЛО ДА САЗНА КАКО СЕ ОСЕЋАЈУ ОСУЂЕНИ НА СМРТ ДА ЈЕ НАРЕДИО СВОМ ЏЕЛАТУ **ДА МУ ОТСЕЧЕ ГЛАВУ** КАД ЈЕ УПЛАШЕНИ ЏЕЛАТ САМО ДОДИРНУО ВЛАДАРЕВ ВРАТ ТУПОМ СТРАНОМ МАЧА — ВЕНЦЕЛ МУ ЈЕ ЗБОГ НЕПОСЛУШНОСТИ ОДРУБИО ГЛАВУ

ДИМ СЕ ВИЈЕ ОКО ЗЕМЉИНЕ КУГЛЕ

Дуван се код нас, и у многим другим земљама, ужива свега на три начина: у облику цигара, цигарета или пушењем на лулу. Али, ако „прошетамо" по свету откријемо их још много; толико да их све не бисмо могли ни набројати.

У време кад су први истраживачи стигли на Нову Гвинеју домороци су их понудили цигаретама дугачким два метра. На Новој Гвинеји цигарете се — плету. Наиме, од увијеног лишћа дувана плету се прави конопци дугачки преко два метра. Као цигарет папир служи лишће банане. Уз те џиновске цигарете долазе и џиновске муштикле: дугачке преко један метра и широке неколико сантиметара. Дим се увлачи кроз ноздраве, а издише кроз уста.

Нека племена на обронцима Хималаја пуше — кроз земљу. Пушач ископа две повелике

рупе у земљи и споји их подземним тунелом. У прву рупу ставља лишће дувана и ту га запали, а затим чучне крај друге рупе и удише дувански дим. Понекад се притом служи и шупљом бамбусовом трском чији један крај ставља у рупу, а други у уста. Пушење „кроз земљу" може се срести и код неких афричких племена, мада са извесном малом разликом: уместо да чучне, пушач леже потрбушке на земљу и устима се надноси над отвор из кога избија дим.

Персијанци и други азиски народи изумели су најбољи филтер: наргиле. Приликом пушења дим пролази кроз посуду с водом која га хлади и упија сав никотин.

Остјаци, сибирски народ који живи крај реке Оба, напуне најпре уста водом, а затим повуку из луле и заједно прогутају воду и дим. Дејство једног оваквог „гутљаја" дима на организам толико је јако, да човек може да падне, што се уосталом често и дешава. Због тога Остјаци пуше готово увек седећи.

У неким племенима у Горњој Бурми у дужност жена спада и то да пуше на наргиле уместо својих мужева. А они, када се вода у наргилима довољно „напије" никотина, узимају гутљај те јаке течности, „проваљају" га по устима и испљују.

Кад жена у јапанском племену Аину пуши, то је знак да је у великој невољи. Наиме, кад једну жену из тог племена оптуже за неки преступ или злочин, приморавају је да попуши неколико лула узастопце. Пепео из луле ставља се тада у чашу и тај „напитак" оптужена жена мора да испије. Ако јој од тога позли — а коме од тога не би позлило? — сматрају је кривом.

Индијанци из амазонских џунгли кувају лишће дувана све док не добију густу, лепљиву течност. Скувани дуван „пуши" се на тај начин што се мала количина течности ставља на језик. Индијанци из племена Архуака, које живи у Колумбији, носе ту течност у малим тиквама. Кад се два Индијанца сретну, сваки од њих у знак поздрава, замочи прст у тикву другога а затим овлаженим прстом додирне своје усне.

*

Сер Валтер Рали, човек који је донео у Европу дуван, и сам је једном платио данак новој страсти. Наиме, он је једног дана затражио од свог слуге да му донесе пехар пива. Кад је слуга ушао у собу затекао је Ралија како замишљен седи у наслоњачи с неким чудним предметом у устима, док му се око главе вију котурови дима. Помисливши да се то његов господар запалио, слуга му је, да га угаси, сручио пиво на главу.

Енглески краљ Џемс I био је велики противник пушења. Године 1604, он је чак и написао једну расправу под насловом „Оптужба против дувана" у којој је оштро осудио моду пушења међу људима, од којих „неки троше три, па и четири стотине фунти годишње за тај претерано скупи смрдеж, које би се, ја сам сигуран, могле много корисније потрошити".

Разуме се да пушачи у Енглеској нису послушали његове савете, па чак ни забране које су касније издате. Дуван је најзад стекао право грађанства. Међутим, морали су да прођу векови пре него што је женама било дозвољено да јавно пуше. Кад су студенткиње Смитовог колеџа у америчкој савезној држави Масачусетс добиле „пушачку дозволу", тадашњи претседник је изјавио поводом тога:

— То је прљава, скупа и нехигијенска навика — којој сам ја ипак веома привржен.

Користан утицај

Уметничка снага композитора у додиру са елементима просто-народне музике, том правом ризницом инспирације„ увек је стварала велика дела. Тако су неки композитори постали изразити претставници свога народа и задржали чисто национални карактер, као што је Едуард Григ у Норвешкој, у Шпанији Гранадос, де Фаља и Албениц, у Русији група око Балакирјева, у Финској Сибелијус, Шопен у Пољској, у Чешкој Сметана.

Али има и оних који су поред елемената из своје националне музике упознавали и узимали мотиве и из туђих народа и затим их на свој уметнички начин обрађивали. И самом Бетовену су примитивне мелодије понекад послужиле да допуни неко своје врхунско дело. И њега и Хајдна су заинтересовале чак и мелодије неких хрватских песама. Познати су такође Бетовенови Руски квартети, посвећени Разумовском, са руским народним мотивима. Тако је и Едуард Лало, иначе француски композитор, написао Шпанску симфонију за виолину, Руски концерт, Норвешку рапсодију, увек са мотивима из одговарајуће народне мелодике. Мориц Московски, пољски композитор, створио је Шпанске игре за клавир, а Морис Равел, Француз, компоновао је оперу Шпански час, која је давана у Опери комик у Паризу 1911 године, симфонију Шпанска рапсодија (1907) и Шехерезаду са источњачким мотивима. Пучини, Италијан, створио је познату оперу Мадам Бетерфлај о малој Јапанки Ћо-Ћо Сан, Бизе, Француз, своју чувену оперу Кармен о шпанској циганки, и многи други.

Иако ови примери нису нимало бирани пада у очи да је нарочито многе композиторе инспирисала темпераментна шпанска народна музика.

Идеална библиотека

Последњих година издања књига за децу достигла су знатан напредак. Посвећује се велика пажња прво садржини, наравно, али и опреми читаве књиге. Праве се укусни омоти у боји, обраћа велика пажња квалитету хартије и лепоти илустрација, као и свему другом што једну књигу чини привлачном.

Многи савремени стручњаци сматрају да је досадашњи начин штампања књига застарео за данашњу децу и ударају по погрешном мишљењу да осредње опремљена књига може да задовољи дете, јер ће је оно ионако испрљати и поцепати за неколико дана. Поред тога што првенствено треба пазити на избор писаца и илустрација дете ће научити и да чува саму књигу ако је она по изгледу лепа.

Поред Робинзона, Гуливера, и дела Жил Верна, Додеа, Андерсена, видело се да су и други велики писци наишли на одличан пријем код деце. Неки француски стручњаци мисле да деци од седам до четрнаест година треба већ дати специјална издања „Млетачког трговца" од Шекспира, „Јаднике" од Виктора Игоа и слична, да би се навикла на класике још одмалена.

Разматрајући ова питања у вези са дечјом литературом стручњаци сматрају да приликом илустровања књига треба избећи бруталне и пакосне сцене, од оружја приказати само мач а никако револвер и слично. На илустраторима је одговорна дужност да даду све аутентично: боје, костиме, целокупни декор, а да би то постигли они морају да разгледају музеје, библиотеке, фотосервисе, као и да се саветују са стручњацима.

ФРЕДЕРИК МИСТРАЛ

ФРЕДЕРИК МИСТРАЛ СТОЈИ ПРЕД СТАТУОМ ФРЕДЕРИКА МИСТРАЛА У МАЈАНУ. ОН ЈЕ УНУК-НЕЋАК ПЕСНИКА МИСТРАЛА И ЊЕГОВ ПОСЛЕДЊИ ЖИВИ ПОТОМАК. БИО ЈЕ АДВОКАТ, РОМАНСИЈЕР, ЕСЕЈИСТ И ПРЕДАВАЧ. НАПУСТИО ЈЕ АДВОКАТУРУ И ПОСВЕТИО СЕ САВ МУЗЕЈУ ФРЕДЕРИКА МИСТРАЛА ТУ ЈЕ ОН ЧУВАР МНОГОБРОЈНИХ УСПОМЕНА КОЈЕ ЈЕ ОСТАВИО ЊЕГОВ ДЕДА, НАПРИМЕР: НЕКОЛИКО ДЕСЕТИНА ХИЉАДА ПИСАМА

Они који су посетили пољско добро у Мајани, на ушћу Роне, могли су да виде где се родио, живео и писао своја дела, велики француски песник Фредерик Мистрал. Једна проста кућица без настрешнице, прекривена ћерамидом и беле фасаде, била је пребивалиште провансалског песника, који је и сам за себе говорио да је сељак. Ту, патријархално одгојен, Мистрал је осећао према свом оцу племићу-сељаку, дубоко поштовање.

Врло рано се одао литератури. Већ у својој 24 години био је један од седморице песника који су се окупили у дворцу Фонсегињ. Ту су основали удружење песника „Фелибриж" (име је настало од старофранцуске речи фелибри што значи ученици-мудраци), а њени чланови се називају фелибрижани. Први њихов задатак, по иницијативи песника Руманија, био је: обновити углед и употребу провансалског дијалекта. Колективно дело које су издали назвали су: „Провансалке" а на њему су радили Мистрал, Обанел и други. Локално наречје нису сматрали као искварен говор, већ као карактеристичан језик југа. За њих је оснивање ове литерарне групе имало и ужи национални значај. Мистрал и његови другови пренели су своју делатност и преко граница отаџбине, а стиховима „Песма пехару" позвали каталонске песнике да се побратиме са њима.

Као прави поборник обнове провансалског језика Мистрал је назван „великим учитељем" И данас постоје удружења фелибрижана, и ван граница Француске, у Швајцарској и другде.

Међу свим делима фелибрижана, песме Мистрала остале су познате. Прво његово дело, које је Ламартин већ одмах оценио веома похвално јесте поема „Мирејо" створена 1859 године, када је имао свега 29 година.

Посвећујући ово своје дело француском песнику Алфонсу д'Ламартину (1790—1869) Мистрал је написао ове речи:

„Ја ти посвећујем „Мирејо";
То је моје срце и моја душа;
То је цвет мојих година
То је грозд из Клоа
Који ти са свим лишћем
нуди један сељак".

Посвета је написана на провансалском језику и звучи топлије него на француском.

Поред поеме „Мирејо" и друге песме су допринеле његовој слави: „Каландал", „Слава херојској Провански", „Нерто", „Поема Рони", „Златна острва". Није мање значајно ни његово дело из филологије „Трезор фелибрижана", ни енциклопедиски речник провансалско-француског језика.

Поред ових дела Мистрал је са својим друговима створио једно заједничко дело „Армана Провансо", које је постало орган пропаганде фелибрижана.

Поема „Мирејо" слави ове године стогодишњицу у целој Француској као и у једном делу Швајцарске, која се придружује зато што је њен грађанин Ежен Бирнан имао част да га Фредерик Мистрал изабере за илустратора својих песама. Уметнику швајцарског кантона Вод било је тада 30 година. Али је волео француски југ, и био у сродству са породицама из Монпељеа, па тако заволео и Провансу. То му је дало храбрости да понуди своју сарадњу тада већ познатом песнику Мистралу за кога је Ламартин рекао: „Рођен је један велики епски песник — прави Хомер, рођен је песник из шљунка покрајине Кло, примитивни песник у доба декаденције; грчки песник у Авињону; песник који од дијалекта ствара класичан језик пун слика и хармоније".

Како је Ежен Бирнан, Швајцарац и непознат уметник успео да постане илустратор Мистралових дела? У књизи „Ежен Бирнан у земљи Мирејо" издатој 1941 године, забележено је да су његов смисао и одушевљење за уметност, и страст за Југом, придобили Мистрала да га узме за сарадника. Бирнан је прво писмо написао Мистралу ујесен 1880, а он му је одговорио 18 новембра, и затражио пројекте и предлог за издавача. Као сарадник часописа „Илистрасион" који је издавала књижара Ашет, Бирнан је брзо свршио посао да Мистралову збирку изда та париска кућа. Све то, као и познанство Мистрала и Бирнановог оца Едуарда који је као пуковник у рату 1870—1871 и члан Главног штаба генерала Хергоца много допринео да француски војници буду примљени на швајцарско тло, помогло је да дође до заједничке сарадње између њих двојице.

Када је за време посете Мистралу, Едуард Бирнан, иначе човек пун духа, показао песнику многе радове свога сина, овај је увидео да млади човек има дара. Споразум је био готов. После тога су Мистрал и Ежен Бирнан заједно путовали тражећи моделе који би могли да оваплоте праве хероје поеме „Мирејо". Са готовим плановима сликар се прихватио посла. Као модел за главну јунакињу послужила му је његова млада жена Јулија Жирард која је тако постала оличење славне Мистралове јунакиње.

Мистрал је рођен 1830 године у Мајану и умро у истом месту 1914. У тестаменту је навео да се његова огромна кореспонденција може објавити тек 1965 године, а за то време она се чува, по жељи песниковој, једним делом у кући у Мајану, која је данас музеј, а делом у хотелу Баронсели у Авињону.

Највећим признањем био је Мистрал награђен када је 1904 године добио Нобелову награду за литературу.

ЖАБЕ С НЕБА

У близини Анкаре недавно су заједно с кишом падале и жабе, што су празноверни људи тумачили на разне начине. За метеоролошке стручњаке ова појава није ништа изузетно. Наиме, кад се облаци јако приближе земљи, настају такозване ваздушне трубе које лако подигну са земље мање животиње, и то чак до висине од 5.000 метара. Иначе, ове појаве су познате и у прошлости када их је било још више.

МОЖЕ СЕ ПОВРАТИТИ

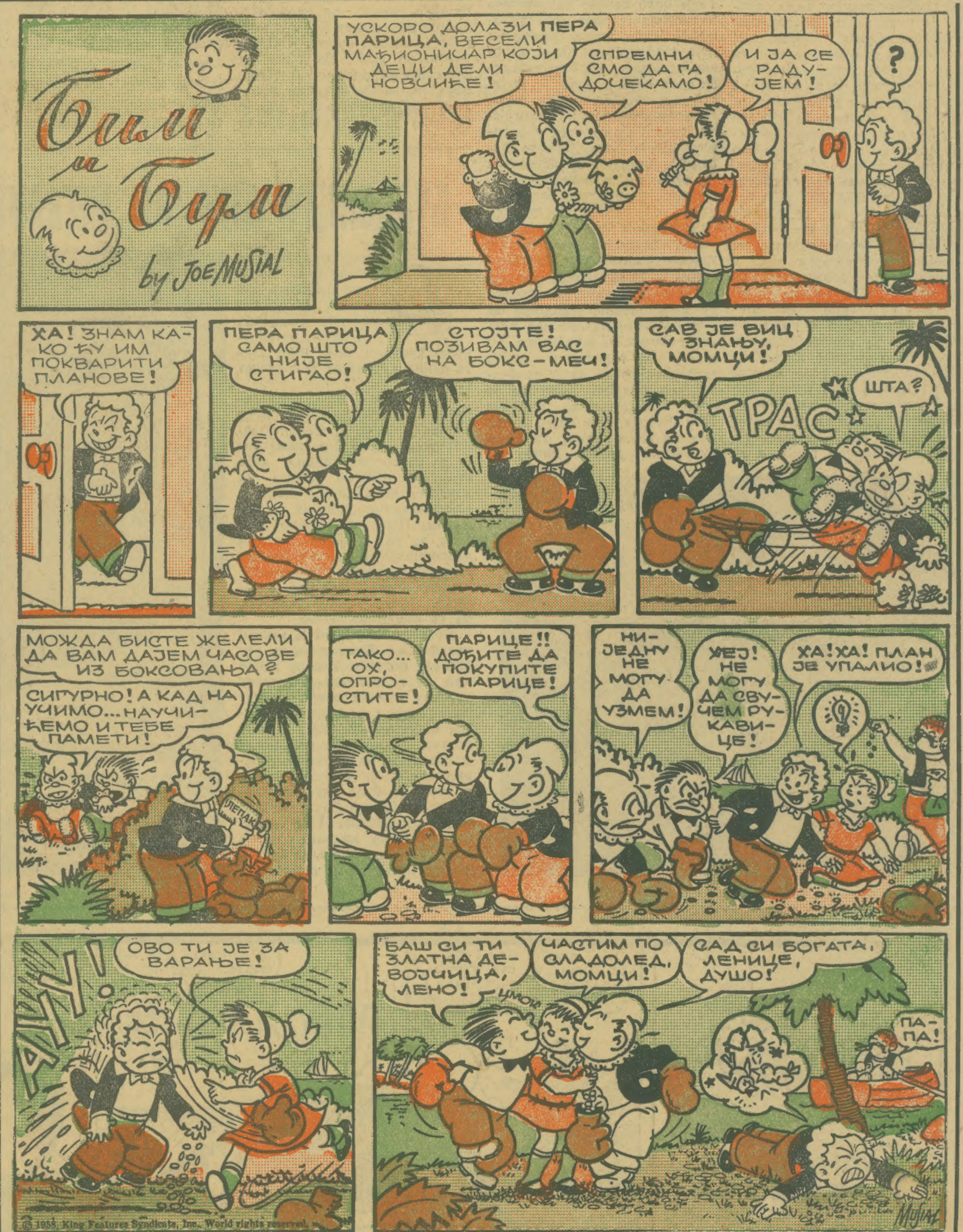
Услед неправилног држања тела, нарочито школске деце док пишу задатке седећи у клупи или на столици долази до мањег или већег искривљења кичменог стуба улево или удесно, што се зове сколиоза. Испупчење које искривљена кичма прави познато обично као грба, назива се кифоза. Правилним вежбама нарочито у почетном стадијуму и у лакшим случајевима може да дође врло брзо до побољшања.

СВЕТИОНИК НА КОЈИ СЕ СПУШТАЈУ ХЕЛИКОПТЕРИ

Недалеко од француског острва Уесан, западно од Бреста, налази се светионик који без престанка шибају снажни таласи Атлантика. Уз његово жало може да пристане брод

само неколико пута годишње па је зато зидање овог неопходног светионика трајало пуних двадесет година. Да би се створила боља веза између светионичара и копна, подигнут је нови раван кров на врху светионика где ће се спуштати хеликоптери. Колико је познато, ово је први светионик преудешен за ваздушни саобраћај.

БЕЛИ ТИГРОВИ ИЗ РЕВЕ

Фоторепортер и филмски сниматељ Е. П. Ги један је од ретких људи из те професије који је имао прилику да види и сними једну породицу белих тигрова. О својој посети белим тигровима написао је чланак за индиски лист „Сандеј стејтсмен“.

Недавно ми је указана ретка привилегија да одем и видим беле тигрове из Реве у њиховом замку у Говиндгару, неких двадесет миља далеко од града Реве. За то сам добио специјалну дозволу од махараџе од Реве коме и припадају ове јединствене животиње: један диван, велики бели тигар с тигрицом нормалне боје и четири бела тигрића.

Подручје које је некад чинило индиску државу Рева одавно је чувено по повременим појавама белих тигрова. У спортским дневницима који се воде последњих педесет година забележено је за то време ништа мање од осам белих тигрова. Већина њих је убијена и сачувана као ловачки трофеји. Али, кад је 1951 године био виђен последњи бели тигар, њега нису убили, већ су га живог уловили и чували у „заробљеништву“ — где се и данас налази.

Ево како се то догодило. За време једног великог лова у мају месецу те године, хајкачи су истерали из џунгле једну тигрицу са четири деветомесечна младунчета. Троје од њих било је обичне боје, а једно бело — веће и јаче од осталих. Мајка и троје млађих су убијени, а бели тигрић био је касније, помоћу зделе воде, намамљен у кавез и тако ухваћен. Лов се, наиме, одржавао у једном безводном крају, и то за време сушног периода. Бели тигрић нормално се развијао у „заробљеништву“, а заједно с њим била је држана и једна тигрица нормалне боје, такође уловљена у држави Рева.

Бели тигрови су, разуме се, прави албиноси само у случају ако имају ружичасте очи. Такозвани „бели тигрови“ могли би се најтачније дефинисати као делимични албиноси којима недостаје пигмент, нека врста изрода, као што су то и црни леопарди који имају сувише пигмента. Црни леопарди углавном се срећу у областима где има много воденог талога, а бели тигрови, пак, у пределима с мало кише.

Бели тигар из Реве и његова тигрица добили су три потомка — сва три нормалне боје. То је било велико разочарање и тигрица је због тога уклоњена. Једна женка, нормалне боје, из друге „партије“ његових потомака, који су угледали свет 1955, држана је затим с белим тигром, својим оцем. Њихови први потомци, сви бели, дошли су на свет у октобру 1958 године. Ова четири тигрића потпуно су истоветна са оцем: имају пепељасто сиве пруге на потпуно белој подлози, ружичасте „јастучиће“ на шапама и леденоплаве очи. Младунци су здрави и већ су прешли на исхрану месом.

Био је јасан, сунчан дан кад сам стигао у стару, ненастањену летњу палату махараџе од Реве. У овој палати већ петнаест година не живи нико. То је огромна грађевина, упола тврђава а упола двор, са безбројним одајама. Кажу да је некад као од шале примала 1500 гостију који су могли, ако не желе, никад да сретну једни друге. Данас је она обиталиште ових у читавом свету познатих тигрова, изванредан дом са обиљем слободног простора у двориштима и собама на чијим се прозорима налазе решетке. Пред очима ми је за тренутак блеснула слика старог сјаја који је некад овде владао. Али стари дани су одавно прошли! Како ли изгледају тигрови?

Ја сам и раније виђао у музејима и приватним збиркама тигровске коже бледих боја. Понекад су то били оригинални „бледи“ тигрови, а понекад коже обичних, само старих и „оседелих“ тигрова. Док смо се каменим степеницама пели на галерију старог дворца, очекивао сам да видим неку мрзовољну животињу крзна крем боје с мрким пругама. Али, погледавши с галерије у сеновити угао једног од дворишта, спазио сам заиста белог тигра, који је лежао згрчен и бесно режао на нас. Ни трага од крем или браон боје! Аветињски бео, са аветињским пепељастосивим пругама! Зар је могућно да је стваран? На то питање тигар је одмах одговорио кад се подигао, достојанствено начинио неколико корака, а затим јурнуо према нама преко дворишта уз заглушни урлик, који је одјекивао кроз празне, прашњаве собе и ходнике старе палате.

Тигар се затим вратио у свој угао, склупчао се на земљу и севнуо очима. А онда је поновио свој напад. Обузет дивљењем према тој дивној животињи, за тренутак сам заборавио своју камеру и прави циљ своје посете. Али сам зато следећа два часа посматрао и фотографисао тог дивног тигра и његову породицу која се налазила у суседном дворишту.

Прошли смо испод једног свода, нашли се на другом балкону и угледали тигрицу и њена четири „мачета“, стара шест месеци. Тигрица је, разуме се, била нормалне боје, а изгледала је, обасјана сунцем, веома лепа и чиста. Какав контраст према младунцима Слика у минијатури свог дивног, белог оца и они су изгледали нестварни и аветињски. Али, њихова живахност и снага брзо су разбили све сумње.

Четири човека брину се о овој заиста јединственој тигровској породици. Они је, помоћу једног дизел мотора, снабдевају водом из оближњег језера и старају се да сваког дана породица добије својих 25 килограма козјег меса. Све то стаје много новца и због тога се од пре извесног времена воде преговори да ли бели тигрови и даље да остану приватна својина махараџе од Реве или пређу у власништво државе. Од ове породице тигрова очекује се много: раса белих тигрова у Индији значила би нову атракцију за природњаке и туристе ,а временом и једини извор за снабдевање свих зоолошких вртова на свету великим белим „мачкама“.

ЛУНА. КРАСНА НОЋНА ЛЕПТИРИЦА. НЕМА УСТА И НИКАД НИШТА НЕ ЈЕДЕ

Необичан начин исхране

Човек сматра да је остао гладан ако бар три пута дневно не једе. За исхрану људима служи готово иста храна, али се она разликује нарочито у начину справљања.

Али код животиња је исхрана интересантна: неке једу једанпут дневно, друге непрекидно за време светлости, а неке само у току ноћи. Постоје друге које с великим апетитом непрестано једу по неколико месеци у години, а онда месецима не једу ништа. Најчудније од свих су оне које никад ништа не једу, као што је Луна, лептирица која и нема уста.

Ровчица, најмањи сисар на свету, може да унесе у стомак само малу количину хране, али зато мора да једе чешће од било које друге одрасле животиње. Ако би се ровчица лишила хране само за пола дана, онда би, кажу стручњаци, сигурно угинула од глади.

Када не спава црни медвед је велики ждероња. Храна му је веома разнолика, у сласт је рибе, жабе, корњаче, мишеве, мраве и њихова јаја, пчеле и мед, многе врсте купинастих плодова, воће, поврће и разна корења.

Лос једе маховину, лишаје, лишће и гранчице понеког дрвећа. Велик је љубитељ и водених биљки а често ће се загњурити и испод воде да би дочепао своју омиљену храну — корен локвања. Око 20 килограма хране дневно поједе одрасли лос.

Ако сте одлучили да из извесних разлога смањите количину својих оброка и неко вам каже „да једете као птица“, не прихватите то као комплимент. Јер, кажу орнитолози, већина одраслих птица поједе хране сваког дана најмање за половину тежине свог тела, док птићи у гнездима и више од своје сопствене тежине.

Само неколико животиња је похлепније од кртице. А она ће, такође, појести у току дана више него што је сама тешка: и то разних врста црва, гусеница, буба и ларви које налази у земљи. Она не једе корење биљки, али их често пресече док на свом путу трага за црвима. Повртари често убијају кртице јер верују да уништавају биљке, али оне су ипак више корисне него штетне.

Нека створења једу само једну одређену врсту хране: дабар воли само кору разног дрвећа, гусенице појединих мољаца и лептирова ограничавају се на само неколико врста биљака. Црви парадајза хране се искључиво на биљкама из тог рода, а ларва краљевског лептира неће окусити ништа друго осим лишћа млечике.

Којот, степски или прериски вук, једе готово све на шта наиђе ако је оскудица у храни. Међутим, ако је има у изобиљу, појешће само оно што је најбоље.

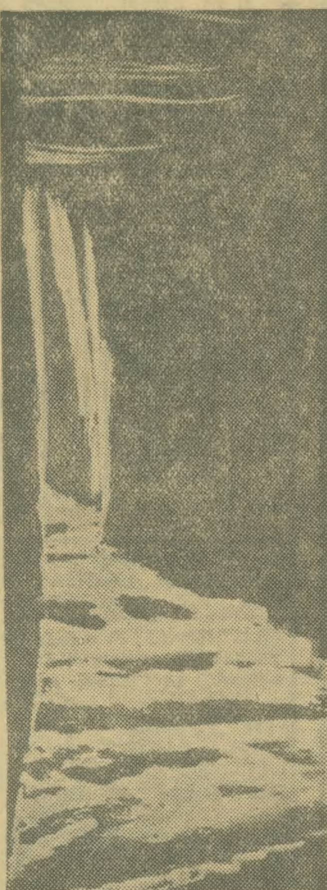
Изгледа чудно, али мравојед се не храни искључиво мравима, већ и многим врстама црва и другим ситним инсектима.

БУЛДОЖЕРИ ОТКРИЛИ МЕГАЛИТСКЕ СПОМЕНИКЕ

Северозападни део Француске, нарочито Бретања, покривен је многобројним гомилама камења, мегалитским хумкама, које тамо стоје пуних четрдесет до педесет столећа.

Једног лепог дана, неки окретан предузимач који гради путеве и јавне грађевине, запитао се — зар није паметније да се готово камење које стоји по пољима товари на камионе него да се стене у каменоломима одбијају динамитом. Пошто је добио дозволу за рад и платио разним власницима да се са њихових земљишта скину непотребне гомиле камења, дотерао је камионе, булдожере и дизалице, па се бацио на посао.

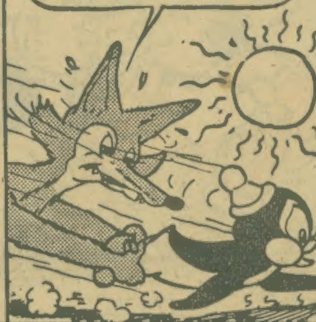
Међутим, убрзо га је чекало изненађење. Булдожере су зауставиле огромне камене плоче које су се налазиле на улазу у једну мрачну одају. Предузимач није хтео много да мисли може ли ова одаја и коме другом да користи сем њему и пошто је целу хумку разорио прешао је на јужну гомилу која је била дуга 85, широка од 25 до 35, а висока око осам метара. И ту се налазило доста камених плоча које су могле њему да послуже, па зато није ни позвао локалне власти да се посаветује с њима, већ је и ту хумку срушио.

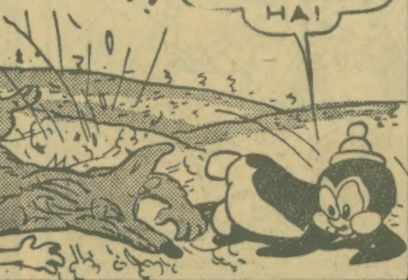

Тек после дужег времена сазнало се шта раде његови булдожери. Позван је на одговорност и према француским законима осуђен због уништавања споменика културе — на седам и по милиона франака казне. Сада, пошто му је забрањен рад, дошли су археолози са својим будацима.

Отварањем нових хумки наука је добила сасвим нове податке. Пронађени су лешеви окружени разним предметима од керамике, затим оружје и алатке. Вршећи анализу свега овога, археолози ће створити слику о животу људи који су настањивали Западну Европу пре четири хиљаде година. По свему изгледа да су се у току преисторије овде налазила већа келтска насеља. Археологе је нарочито изненадила једна хумка у којој је било смештено дванаест гробница. Једна од њих, висока четири метра, претставља праву одају, где су, поред других драгоцености, нађени цртежи и знаци на камену који се сада проучавају.

СИМА ЗИМА КАО ФИЛМСКА ЗВЕЗДА

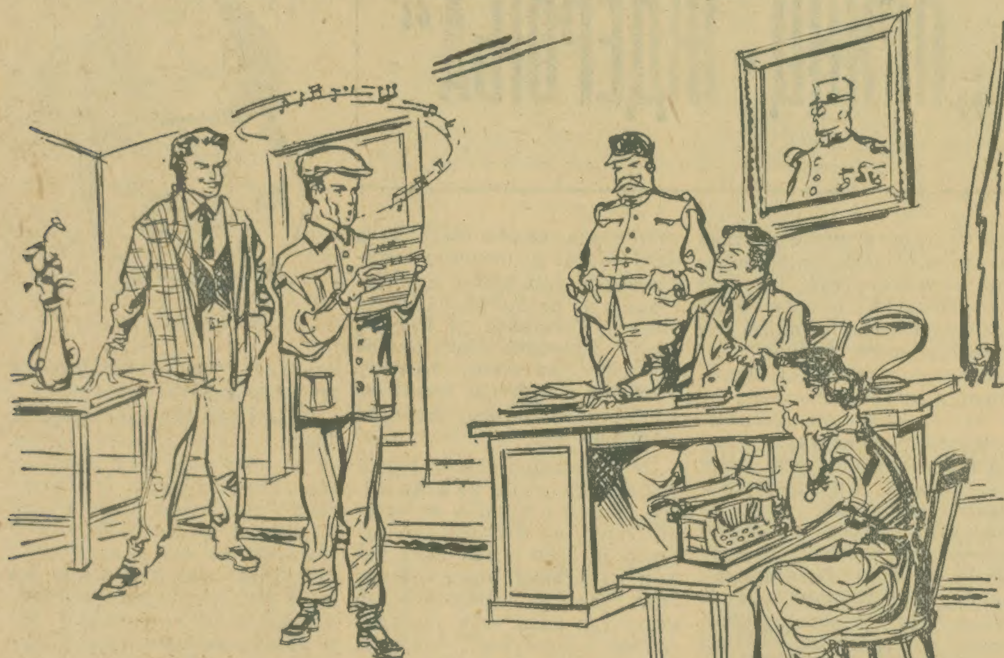

ПОД ЦЕНЗОРСКОМ ОЛОВКОМ

И у некадашњој прет кумановској Србији цензура је претстављала Дамоклов мач који је стално висио над главама уредника нарочито социјалистичких листова. Због „цензорских маказа“ и полициских „црвених оловки“ многи написи у тим листовима нису могли угледати света. Или су на светлост дана пуштани тако немилосрдно осакаћени, да им се тешко могао ухватити смисао.

Више валда него и једном новинару у Србији цензура и цензори су загорчали живот Душану Поповићу, дугогодишњем уреднику „Радничких новина“. Са њима је он био стално на ратној нози. Због големих мука које су му цензори често задавали штрицкајући својим маказама чланке у „Радничким новинама“ — док оне најзад нису 1914 године сасвим забрањене — Поповић је био прогласио себе за „великомученика Душана“!

Још црње и горе...

И доцније, између два рата, цензура је била још немилосрднија. Није штедела ни најневиније ствари: хорске песме, музичке тачке, рецитације и позоришне комаде. — које су јој радничка културна друштва морала слати на увид и одобрење пред сваку своју приредбу.

Тако је, по наредби београдске полиције у току последњих неколико година пре Другог светског рата, на приредбама друштва „Абрашевић“ и радничким зборовима било забрањено певање „Интернационале“. „Абрашевићу“ није дозвољено хорско рецитовање песама „Слобода“ од Петра Кочића; „Пекари“ од Лајоша Корвина и поеме „Ој, кули!“ којом се „славила кинеска комунистичка револуција“.

Чак ни наш родољубиви и нимало „бунтовни“ књижевник Драгомир Брзак — са својим шаљивим и „незлобивим“ позоришним комадом „Паланачке новине“ који је својевремено приказан на позорници „Абрашевића“ — није био поштеђен: по наређењу полиције, било је забрањено помињање „кнежевине Србије“, иако се у њој одигравало све оно што је у том комаду приказано.

Из програма једне приредбе графичког друштва „Јединство“, поднетог 1938 године специјалној полицији на одобрење, злогласни Вујковић, цензор за те ствари, поред осталог, није дозволио рецитацију песме Косте Абрашевића „Црвена“. Преко ње је својом руком написао црвеном оловком: „Ово је забрањено“.

Том приликом је он позвао себи претседника „Јединства“ и захтевао да му овај „одзвижди“ једну музичку тачку која се налазила на програму, како би се уверио да то није „камуфлирана“ композиција забрањене Интернационале. Тек после овога, „будни“ и опрезни полицајац је „милостиво“ допустио да се тачка изведе.

Прва употреба компаса

Сва три Колумбова брода, која су направила епско путовање 1492 године, имала су компасе. На „Пинти“ и „Нини“ то је историска чињеница, а са „Санта Маријом“ потонуо је и компас недалеко од Испаниоле, у Новом Свету.

Већ око двеста година пре Колумба употребљавани су слични компаси, мада веома нерадо јер су морепловци просто боловали од празноверја. Говорило се:

— То је права вештица — натприродна сила вуче иглу ка северу. Будите опрезни!

Ово је претстављало посебан проблем за Колумба и друге бродске капетане 15 века, који су схватили неопходност ове направе. Али да би задовољили и своје морнаре, који су претили да ће потопити бродове или се побунити ако се компас нађе на њима, морали су да их чувају скривене негде на броду и да их тајно контролишу — сами или с најповерљивијим људима.

На броду су постојала три места где су се компаси обично скривали: у капетановој кабини, код крмара, и високо на горњој палуби где је стајао осматрач. Верује се да су сви Колумбови бродови имали на сваком месту по један.

Израда ранијих компаса била је груба. Танак комад метала био је намагнетисан и причвршћен на бројчанику, а доцније да би се избегле извесне сметње, ушло је у праксу да се ставља и друга игла.

Ово је донело користи а и незгоде: магнет је јаче вукао према северу него према осталим странама, што је стварало грешке при читању компаса. Због тога што су игле после извесног времена губиле свој магнетизам, на дужа путовања ношене су резервне па је и Колумбо поред свих својих послова за време историског путовања морао да мења и подешава игле на бродским компасима.

У Колумбово време се више обраћала пажња на уметничку обраду компаса него на његову стварну навигациону корисност. Бројчаник је био обојен и на њему се није налазило ништа осим шара, чак ни слова X, Ц, Е, Б — ознаке за север, југ, исток и запад. Уместо тога на страни која је показивала север налазио се наки амблем, на источној неки раскошно изрезбарен други предмет. А ова страна компаса била је од највеће важности јер је показивала правац за повратак кући — пошто се ишло на запад у непознате воде Атлантика.

Колумбо је одиграо важну улогу у примени и усавршавању компаса када је прешао имагинарну линију где компасне игле нису показивале никакву варијацију. Данас се то назива „деклинација“ — угао између правог и магнетског севера, отступање игле од географског поднебља.

После Колумбових путовања историчари су писали да је он био први човек који је открио деклинацију. Данас, међутим, има података да се о њој знало најмање педесет година још пре Колумбовог путовања.

Али једно је сигурно: од Колумба је компас тек добио знатно већу примену у поморским путовањима и отада је почео да се усавршава, па је, несумњиво, спасено од катастрофе много бродова у свету, а тиме и много људских живота.

ЛОВ НА КОНДОРЕ

Продорне крике испушта џиновски кондор перуанских Анда кад је ухваћен у замку ловаца. Његова снажна крила са распоном од три метра клепећу очајничком снагом, али му ништа не помаже, јер је у овој борби лукави и немилосрдни орао слабија страна.

Ова грабљивица ретко пада људима у руке, јер је необично опрезна — очи које микроскопски тачно виде и изванредно чуло мириса омогућују јој да примети и највештије скривену замку.

Перуанци су непомирљиви противници ове птице, јер напада усамљена индијанска насеља и насрће на малу децу, ламе и телад, и зато желе да овај „бандит” буде савладан.

Опасан пут ловаца до легла џиновских кондора води у висине од 4000 метара по примитивним висећим мостовима који се љуљају изнад дубоких амбиса.

Лов траје понекад данима. Ловци прво подижу полукружни зид од грања и бамбуса, а у средину као мамац стављају мртво јагње. Два ласа отворених омча, али камуфлирана блатом, на другом крају држе ловци. Дуго се чека док кондор слети на плен. А тада само један трзај ласом и јаке ноге са оштрим канџама су ухваћене. Долази до дивље и немилосрдне борбе између човека и птице из које први излази као победник.

„Титаник“ је потонуо услед НЕДОСТАТКА ВИТАМИНА

Највећа поморска трагедија свих времена у којој је 15 априла 1912 год. потонуо џиновски британски прекоокеански брод „Титаник“ још није престала да занима поморце и историчаре и да узбуђује светску јавност. Статистике показују да се сваке године у свету још и сада објави преко 1.500 чланака о овој поморској катастрофи.

Недавно је познати немачки лекар из Бременхавена Хајнрих Витфелд објавио интересантну студију у којој износи да катастрофу „Титаника“ није изазвала ни сувише велика брзина брода, ни ледене санте, ни слаба видљивост већ — недостатак витамина у Енглеској у току зиме 1911—1912 године.

Према подацима које је лекар са немачком педантношћу прикупио та зима била је у Енглеској једна од најсуровијих. Воће и поврће се тада још није увозило у већим количинама из колонија и прегледи школске деце и морнара извршени с пролећа те године, показали су велику оскудицу витамина у организмима свих Британаца.

Према томе објашњење доктора Витфелда је врло једноставно: официр који је био на осматрачници оне ноћи имао је услед недостатка витамина ослабљен вид и зато није на време приметио ледену санту. Искази многих преживелих путника са „Титаника“ који су својевремено у више махова изјављивали да су ледену санту видели читавих 20 минута пре официра са осматрачнице добијају сада сасвим нов значај. Некада су ове изјаве приписиване фантазији путника који су за длаку избегли смрт. Међутим, пошто је утврђено да су сви они других нација и да су се преко целе зиме хранили комплетном витаминском храном, закључак доктора Витфелда звучи доста логично.

СВЕ ВИШЕ НЕСРЕЋА ОД ДЕЧИЈИХ ИГРАЧАКА

Група младих родитеља из енглеског града Портсмаута штампала је извештај о несрећним случајевима проузрокованим дечјим играчкама. Испитано је 336 дечака и девојчица. Од свих њих, 209 су имали незгоде, и то 33 детета теже повреде, 96 лакше, 78 је имало само болове, а двоје је настрадало. У извештају се каже да је један малишан девет пута оперисан због повреда од своје стреле, један од 13 година ранио се ваздушном пушком, док је једна девојчица задобила смртоносну повреду врхом сабље.

Играчке са оштрим и рецкастим ивицама проузрокују више несрећних случајева од свих осталих. Такође оне од целулоида опасније су од металних зато што су ломљиве па оштри патрљци секу као срча.

На крају извештаја, група родитеља из Портсмаута тражи да влада донесе закон у коме ће захтевати да произвођачи играчака воде рачуна о безбедности деце која ће да их употребљавају. Иначе, проценат унесрећене деце повећаваће се из године у годину као и досад.

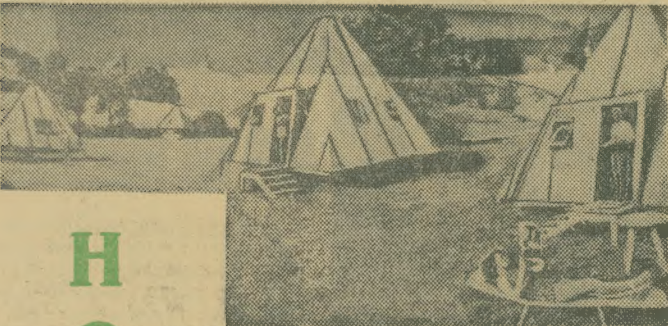

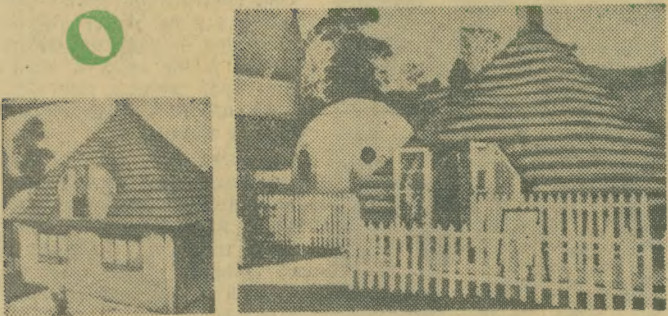
Мама се вратила ИЗ СВЕМИРА

Три мала псића се радују јер се њихова мама „Снежна пахуљица" вратила из свемира. Она је заједно са још једном кујом, „Храбром пахуљицом", 10 јула била избачена у свемир у једној совјетској једноспратној ракети и срећно се вратила на земљу. Ова ракета, која је носила 2.200 килограма корисног терета, највећа је од свих које су досад избачене. Сем два жива путника, ракета је носила и многобројне инструменте за мерење инфрацрвеног зрачења и анализу зрачења у атмосфери. Како стручњаци тврде, ове анализе су показале да појас зрачења око Земље није непробојан.

НОВО ЗА ИЗЛЕТНИКЕ

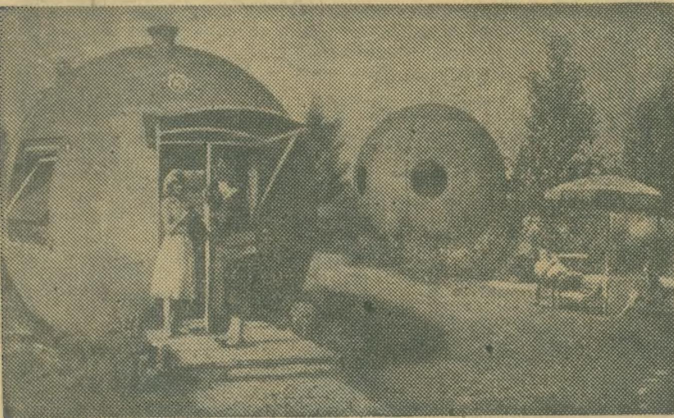

Да би што боље провели дане на одмору архитекти су се побринули да излетницима створе што удобније и практичније кућице. Тако су предвидели три врсте кућица: прва врста, по свом облику потсећа на египатске пирамиде из доба фараона. Пројекат је направио професор Бартин из Хајделберга, и назвао га „хајделбершка кућица". Интересантна је нарочито због тога што сви њени зидови висе на челичним жицама које су увучене у цеви убетониране у земљу. Кућа се лако окреће према сунцу, а може да се монтира на површини воде.

Други облик је стандардна кућа, са кровом од шест делова.

Трећа је у облику кугле веома стабилна и удобна и човек се у њој осећа као гњурац. Стан се састоји од спаваће собе, кухиње, купатила и осталог. У округлом крову и делу испод пода налази се простор за оставу: танк за воду и уље за штедњак. Ова кућа од лаког метала може да се монтира на сувом али такође и да плива по води.

ФРАНЦУСКИ „ПРИНЦ-ЖДЕРОЊА"

Дневни листови Париза организовали су 1926 године један чудноват избор који је изазвао велико интересовање француске јавности: требало је пронаћи најфинијег гурмана Француске. Титула „принца гастронома" припала је неком Курнонском и отада је он постао славан широм света. Французи, који су познати по најбољој кујни на свету, одавали су овом необичном принцу велике почасти: био је популаран у целој земљи као какав филмски глумац, омиљен међу децом и цењен међу старијима, а на улици су му се сви јављали.

Свакако је он једини човек на свету који ни динара није трошио на своју исхрану, јер је располагао позивницама да се доживотно бесплатно храни у осамдесет најбољих париских ресторана. У свима њима увек је постављен сто за једну особу са таблом на којој је писало: „Ово место је резервисано за Едмона Мориса Курнонског, принца гастронома". Отимање париских ресторана око његовог присуства на обедима доводило је до жучних сукоба између директора хотела, али је најзад било нађено помирљиво решење да он гостује сваког дана у другом локалу.

Популарност његова је у Француској још више порасла када је објавио велику енциклопедију јела у 32 књиге „Гастрономска Француска". Да би написао своје животно дело, он је годинама путовао по земљи, обилазио ресторане, кафане, хотеле, крчме и кантине а посетио и многобројне породице познате по својој доброј кујни. Прикупио је преко 3.000 рецепата. Пошто је својим путовањима много допринео популарисању туризма у Француској државне железнице су му издале доживотну бесплатну железничку карту.

Недавно је Курнонски основао у Паризу „Француску академију гастронома". Тако је Француска, чувена по својим академијама, добила још једну највећу установу „бесмртника". Академија гастронома има 40 чланова а њихов почасни претседник је Курнонски. Колико се у Француској цени фино јело види се по томе што је и „принц гастронома" добио једном приликом позивницу на свечани ручак код претседника републике. Том приликом је за претседника он лично спремио једно јело.

Међутим, због финог укуса и разумевања за јело он је постао познат широм света, па је зато решио да направи енциклопедију свих финих јела. Путовао је по целом свету, обишао Кину и установио да Кинези, после Француза, имају најбољу кујну на свету. Њихову чорбу са поврћем и гнездима од ласта сматра као једно од најбољих јела.

Да би посетио чувени ресторан који се налази на врху једног угашеног вулкана на острву Лузон, на Филипинима, путовао је дуго и већ пред циљем на леђима мазге, преморен, уздахнуо: „Најзад једно место где нико неће узвикнути, ево Курнонског". Али када је ступио на праг крчме која се налазила на врху кратера, угледао је газдарицу косих очију како му лети у сусрет:

— Најзад сте дошли... Чекам вас већ десет година.

У повратку су га урођеници Суматре позвали да присуствује вечери приређеној у његову част. Трајала је седам сати, а служена су најфинија јела од тропског воћа и меса.

Пошто је био веома тежак — 140 кг — због „линије" престао је да руча и не пије више ни кап алкохола. Иначе је присталица једноставних јела али сваки залогај, по његовим речима мора да има свој сопствени укус. Једно од најскупљих јела је зец припремљен на „специјалан начин" по рецепту који је дуг дванаест страна, али када се окуси нико не зна шта је. Најбоља његова књига носи назив „Добра јела добра пића", и ту тврди да је најбоље јело на свету пилеће печење са сосом од репова пужева које је први пут окусио у Бечу. Најбоље вино пио је 1929 године а било је тада старо 50 година.

WALT DISNEY'S ПРИЧА О ЧУПАВКУ

Камп од папира

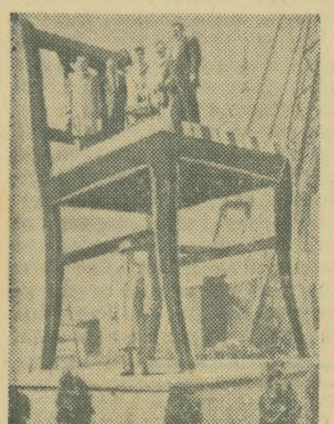
У САД се производе шатори и вреће за спавање од папира. Ова опрема је довољно јака да траје целу сезону али и толико јевтина да се после може бацити. Папир од којег је ово

израђено веома је лак, није запаљив и не пропушта воду. Цена је отприлике пет пута мања него исте опреме од трајног платна. Шатор за двоје кошта 13 долара, а већи за целу породицу деветнаест.

СТОЛИЦА ЗА ЏИНОВЕ ТЕШКА 2300 КИЛОГРАМА

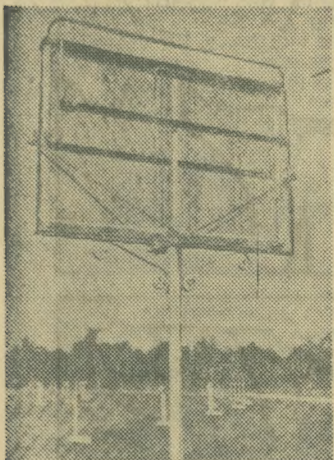
Столица тешка преко две тоне а висока готово шест метара за чију је израду утрошено 900 радних часова била је приказана у Вашингтону на

једној изложби намештаја. Ова бесумње највећа столица на свету израђена је од махагонија из афричког Конга. На „седишту" џиновске столице стоји столица нормалне величине.

ПРОТИВ ИНСЕКАТА

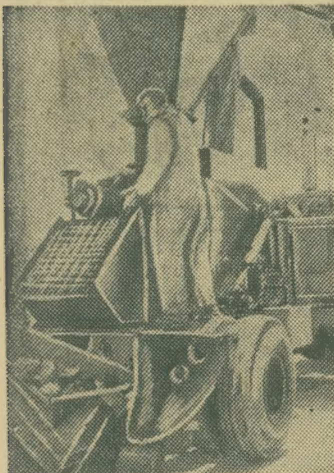
Инсекти које привуче „црна светлост" на стубовима постављеним око биоскопских башта у Флориди осуђени су

на смрт. Кад се инсект приближи убија га струја умонтирана у мрежу електрода од 3.500 волти. За обезбеђење читаве баште потребно је десет оваквих решетки.

КОМПРЕСОР ЗА СЕНО

Машина кроз коју за један сат прође шест тона сена врши јак притисак на њега и

три пута га више сабија него кад је сено паковано у уобичајене бале. Величина ових „колача" од сена је 10 а дебљина 2,5 сантиметра.

Шта је хипноза?

Највећи научници, међу којима Клод Бернар, Павлов и Фројд, проучавали су хипнозу. Она у суштини претставља научну методу и све више се примењује у медицини. У чему се хипноза састоји, објаснићемо дајући одговоре на следећих девет питања.

Каква је разлика између хипнотичног и обичног сна? — У лаком хипнотичком сну човек је потпуно свестан свега што му хипнотизер каже. То је сан у коме се не спава, али његово стање праћено је извесним отсуством свесног живота. Човек је тада неосетљив на потстицаје спољног света а цео однос између њега и пацијента одржава се преко онога ко хипнотише.

Постоје ли разне дубине хипнотичног сна? — Постоје три дубине. У лаком хипнотичном сну болесник се налази као под анастезијом. Лекар може да убоде болесника чиодом а да он то не осети.

У средњем хипнотичном сну утицај лекара на болесника је знатно већи. Својом вољом лекар је у стању да отстрани његову свест у толикој мери да се код пацијента јављају извесне слушне сензације. Например, у потпуно мирној ординацији хипнотисани може да чује Моцартову или било какву музику, или друге гласове. Ова врста сна дозвољава и такозвана постхипнотична извршења. Може се например наредити да хипнотисани устане из постеље тачно у поноћ и да пред огледалом проба своје ново одело, а затим да га свуче и да поново легне у постељу. Такав пацијент, наравно, сутрадан неће знати шта је радио у поноћ.

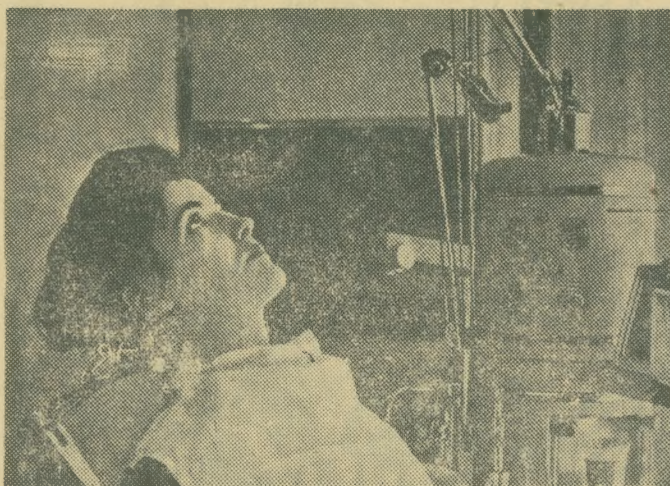
Постоји и дубоки сан, који се у извесним болницама користи при операцијама. Болесник остаје отворених очију, не осећа никакав бол и разговара са хирургом.

Је ли свако подложан хипнози? — Иако се многи хвале како нико не може да их хипнотише, истина је да јој свега око 10 отсто људи нису подложни. Њих 35 отсто могу да падну у лаки, 35 отсто у средњи и око 20 отсто у дубок сан. Немачки лекар др Фогт покушавао је равно три стотине пута да хипнотише једног пацијента који се зарекао да не попусти, али је на крају подлегао лекаревој вољи. Хипноза је потпуно научни метод али она се постиже у нарочитим околностима. Према томе, теоретски је могућно да се сваки човек хипнотише, али практично, тек онда кад се стекну неопходни услови.

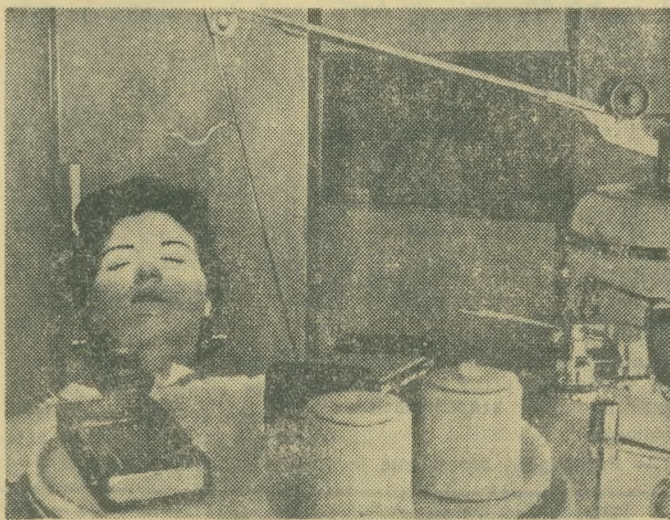
Кога је најлакше хипнотисати? — Психијатри Сједињених Држава покушали су да израде статистички преглед људи који су најподложнији хипнози. Том приликом је установљено да старост, пол и професија не играју никакву улогу. Није тачно да су подложнији људи слабе воље и осредње интелигенције, већ се пре може рећи да лакше подлежу интелигентније особе и јаког карактера.

Како се хипнотише? — Свако може да хипнотише само ако научи како се то чини и пошто стекне извесно искуство. Најчешће се употребљава метод др Бреда, енглеског хирурга из 19 века. Каже се, например, да пацијент гледа у једну одређену тачку на таваници а монотони глас хипнотизера изговара и понавља речи које треба да изазову хипнотично стање. Наместо концентрације према неком предмету или само тачки, неки шарлатани за то користе разрогачене очи које им служе само за опсењивање и рекламу.

Може ли се догодити да се хипнотисани не пробуди? — Питање је оправдано. Али таква опасност не постоји. Кад би се десило да лекар, рецимо, падне од срчане капи, болесник би се и сам пробудио после краћег времена. Уколико је хипноза дубља пацијент је привржениjи лекару. И баш зато, кад би се овоме нешто догодило хипнотисани би се одмах пробудио.

МАДА СУ ЈОЈ ОЧИ ОТВОРЕНЕ, ПАЦИЈЕНТКИЊА ЈЕ ВЕЋ ПОД УТИЦАЈЕМ ХИПНОЗЕ...

... АЛИ ТЕК ПОШТО ПАДНЕ У ЛАКИ ХИПНОТИЧКИ САН ЛЕКАР ЋЕ МОЋИ ДА ИЗВРШИ БЕЗБОЛНУ ИНТЕРВЕНЦИЈУ

Др Вилијамс, професор универзитета у Рацерсу, у САД, испричао је један занимљив случај који се њему догодио. Он је, наиме, сугерисао пацијенту да гледа филм. Када му је наређено да се пробуди овај је одговорио: „Не лармајте, или изиђите из биоскопа! Ја желим да гледам филм до краја!"

Може ли се неко хипнотисати против своје воље? — Не. То бива само са онима који су вољни.

Може ли се неко принудити да врши радње против своје воље? — Ни то не, јер ће хипнотисани употребити сву моралну и физичку снагу да наређење не изврши.

Претставља ли хипнотично стање какву опасност? — Ако хипнозу врши лекар нема опасности. Али није препоручљиво да се људи подају хипнози шарлатана. У Енглеској постоји законски пропис који одобрава хипнозу само лекарима. Особе лабилних живаца, које имају душевне немире, могу да погоршају своје стање ако их хипнотише неко на јавној приредби.

Последњих година хипноза се све чешће употребљава у медицини. Раније су се њоме користили углавном психијатри, а данас и хирурзи. Наместо инјекције са анестетичним средством, пацијенти се успављују благим речима лекара. Уместо да трпе бол, пацијенти „гледају" комичне филмове, „слушају" музику, а кад се „претстава" или „концерт" заврши, они се буде као да нису лежали на операционом столу или седели на столици зубног лекара.

6

Реч хипноза је грчког порекла а означава непотпун, посебног типа, сан који је вештачки изазван, путем хипнотичке сугестије. Разликује се од сна који је настао помоћу хемиских средстава као што је наркоза или субнаркоза.

Сан изазван хипнозом има ту особеност да није никад потпун као нормалан сан. И поред у неку руку утрнулости свести, код хипнотисане особе могућна је концентрација пажње, очуваност чулних опажања, као и контакт са хипнотизером. Мишићи нису потпуно олабављени као у правом сну, што допушта хипнотисаном да се креће по налогу, да одржава сугерисане положаје врло дуго иако су они понекад сасвим неугодни и заморни, да прави гримасе и аутоматске покрете. Тело не мирује, не спава, већ је само психа донекле поспана као код сомнамбулизма.

У хипнотисаном стању особа је јако подложна сугестији, претерано склона да извршава налоге од стране хипнотизера и да на постављена питања ослобађа и неке своје потсвесне садржаје, много лакше но у будном стању. Може да извршава у хипнози наложене задатке и накнадно, после буђења. Али никад неће радити оно што се дубоко сукобљава са њеним моралним назорима, са њеним осећањима частољубља и поштења: например, теже криминалне радње или злочине.

Познати су случајеви колективних хипноза у неким религиским сектама, које настају путем извесних ритуала — клањење, бректање, ритмично гибање трупа, игра по такту монотоне музике, као например „ладавица" у Хомољу, дервиша у Босни и других.

У току прошлог века хипноза је побудила велику научну радозналост. Но проучавања нису донела неких нарочитих конкретних сазнања а најмање резултата који би се примењивали корисно у лечењу. Пре би се могло говорити о штетним последицама код оних лица која су више пута хипнотисана.

Данас наркоза или боље блага наркоза, субнаркоза, поред осталих метода, пружају медицинској науци, нарочито психоанализи, боље и научно провереније методе како у продубљивању саме личности тако и у погледу лечења. А хипноза у савременој медицини у највећем броју земаља па и код нас, претставља још само материју за изучавање.

Четири доба Сахаре

Колекција од хиљаде гравура и стотине слика које су досад пронађене ту и тамо, употпуњена је сада са десет хиљада фигура откривених само у Тасилију. Овај планински масив са необичним остацима и ова тајанствена и фантастична земља, постали су најбогатије налазиште зидног сликарства. Љубитељи афричке археологије уживају у овим открићима.

Већ познате слике и гравуре дозвољавају да се преисторија Сахаре у грубим цртама подели у четири периода:

доба античких бивола, са риноцеросима, слоновима и жирафама претставља чисто тропску фауну и одговора крају влажног доба Сахаре;

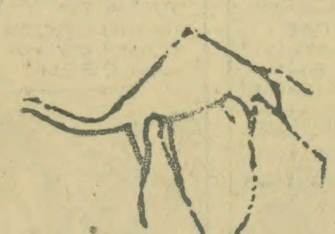
доба говечета и домаћих животиња, коза и оваца, са жирафама, антилопама, газелама, означава фауну која се и данас налази у области афричке саване;

доба домаћих коња које је почело 1500 година пре наше ере и

најзад доба домаће камиле, од трећег или петог века па до данас.

У неким пећинама украшеним зидним сликарством налази се и по петнаест слојева који откривају разне стилове али и развијање сваког од њих. У прво време групне сцене су ретке, а и ако их је било претстављени су људи за време молитве. Понека слика је имала мало предмета, а по каткад само један једини, али великих димензија.

Животиње су претстављене за време лова, обично рањене, као и на зидном сликарству Француске или Шпаније. Касније, наилазе велике композиције, са више од педесет фигура, које опет претстављају сцене из лова, или обредне игре и слично. Фигуре су биле ту веома лепе и читаве композиције оличавале прави живот. Прве слике су готово без изузетка биле рађене у океру, а само су личности покаткад означаване белим. Каснији радови су били вишебојни: поред црвене, појављивала се жута, плаво-црна али никад зелена. Она је уопште врло ретка и у зидним сликарству Јужне Африке.

ЈЕДНОГРБА КАМИЛА „УРЕЗАНА" У СТЕНАМА ПЕЋИНЕ ФЕЗАН. ЧИЈИ ЈЕ ТАЧКАСТИ СТИЛ ИНСПИРИСАН ЛИБИСКИМ ЗИДНИМ СЛИКАРСТВОМ

СТИЛ: — „ЛЕТЕЋИ ГАЛОП". ОВА СЛИКА ПОТИЧЕ ИЗ ДОБА ПИТОМИХ КОЊА У САХАРИ. САМ СТИЛ КАРАКТЕРИСТИЧАН ЈЕ ЗА НАРОД СРЕДОЗЕМНИХ ОБЛАСТИ. КОЈИ ЈЕ ЗАУЗЕО САХАРУ 1500 ГОДИНА ПРЕ НАШЕ ЕРЕ

Телевизија на излету

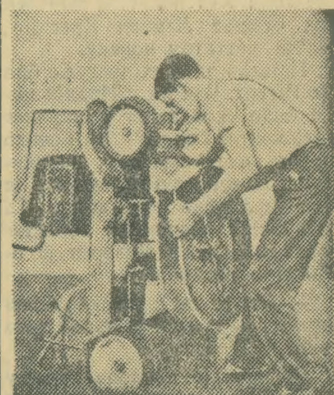
Једна мала направа омогућава посматрање телевизиског програма и на излету. Укључена у електрични упаљач за цигарете у аутомобилу она преобраћа једносмерну струју од

шест до дванаест волти у наизменичну струју од 120 волти. Захваљујући овоме може се у пољу укључити радио, грамофон, електрични бријач или телевизор са малим екраном као овај на слици.

ОД КОСАЧИЦЕ — ТРАКТОР

Без икаквог алата може да се скине део за кошење траве

са нове врсте косачице. На тај начин уместо ње добија се мали трактор који може да се користи за вучу.

РЕСТОРАН НА ВРХУ РЕЗЕРВОАРА ЗА ВОДУ

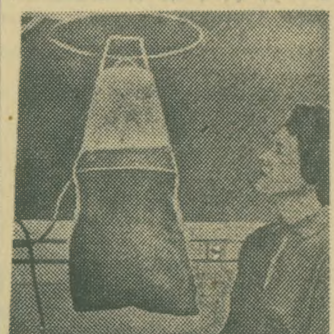
Врх резервоара за воду је можда чудно место за ручавање али 1960 године ћете моћи њега да изаберете јер ће тада у Риму бити завршен и

резервоар и чудни ресторан. Масивна структура у предграђу Рима изгледа као џиновско птичје гнездо. Своје прве госте ресторан ће примити за време Олимписких игара.

ОСВЕТЉЕНИ УСИСИВАЧ

Инсекти не могу да се спасу ако у своје двориште поставите клопку која их прво привуче а онда их усиса. Овај изум ради на принципу сличном усисивачу за прашину. Мотор

са пропелером може да ради тихо целе ноћи а потроши врло мало струје. Велики широм изнад сијалице од сто вати служи као рефлектор и расипа светлост по дворишту. Више од половине инсеката убије сам пропелер а остали бивају живи усисани. Сви делови, сем мотора и торбе, од алуминијума су.

ОСТАЛО КАО ТАЈНА

Да је историја ове крађе изишла из пера Агате Кристи или Конан Дојла читаоци би се са одушевљењем дивили њиховој машти и мајсторству при заплитању криминалне потке. Овако ова истинита историско-криминална афера остаје једна од највећих тајни из доба Револуције и претстављаће можда још дуго времена испит за многе историчаре.

Гласови да аристократи спремају крађу највећих драгоцености Француске и најлепшег накита ширили су се на све стране. Француска краљевска ризница била је у то време власник најлепших драгуља на свету. Накит басновловне вредности чувао се у дивној грађевини са стубовима, у којој се данас налази Министарство морнарице. Од првих дана владе Луја XVI накит је поверен на чување Лемоан Кресијеу, веома честитом човеку.

Највећи од свих драгуља био је Регент. Чак ни у Индији није било тако лепог и крупног дијаманта. Вредео је колико једна цела краљевска провинција. Црвене рубине донела је краљица Ана Бретањска. Са осамнаест огромних блиставих дијаманата Мазарен је обогатио ризницу.

— Ала је тај опљачкао Француску! — гунђао је народ кроз зубе.

Ришеље је поклонио краљу Лују XIII целу једну капелу од злата, уметнички рад мајстора-златара. Ту је и више од килограма тешка играчка малог дофена сва од масивног злата и драгог камења.

Ради чувања драгоцености народно претставништво је било одредило три комесара: Брона, Кристина и Делатра, да саставе тачан инвентар драгоцености које сада припадају Нацији. Окружени са једанаест експерата они су без престанка три месеца пребројавали богатства ризнице и најзад 22 септембра 1791 године предали скупштини потпун списак. Избројано је 9547 дијаманата, а укупна вредност процењена је на 30 милиона ондашњих франака.

Отада су Парижани сваког понедељка могли да разгледају колекције. Међу гледаоцима су се виђали и многи сумњиви типови што је изазивало забринутост Лемоан Кресијеа. Његове жалбе и страховања су постали тако чести да је у лето 1792 године замењен неким Рестуом.

У септембру те године коалиција најмоћнијих европских држава извршила је инвазију Француске. У тој претешкој ситуацији, 17 септембра 1792 године, Ролан, шеф Жирондинаца и министар унутрашњих послова попео се на говорничку трибину и усред неме тишине и општег запрепашћења саопштио:

— Ризница са драгуљима је развалјена и опљачкана. Дијаманти су ишчезли. То ужасно дело могло је бити само плод једне добро смишљене и широко засноване махинације.

Вероватно се никад неће сазнати шта се уствари одиграло, иако је дело реконструисано.

У току ноћи између 11 и 12 септембра око тридесет људи лествицама и ужадима успузало се уз стубове зграде. Кроз прозоре првог спрата провалили су у дворане трезора. Разбили су витрине и украли око стотину дијаманата и мањих предмета. Радили су у пуној безбедности јер су око двадесет њихових саучесника, обучених у униформе Националне гарде, чували стражу. Око један сат после поноћи пљачкаши су се окупили на обали Сене и поделили плен. Било је жестоких свађа и туче.

Чувари који су сутрадан обишли трезор затекли су печате на вратима неоштећене и нису ни слутили шта се догодило. А провалници су искористили њихову неопрезност и наставили са пљачком 13 септембра. Харање је поновљено још једанпут, у току ноћи 14 и 15 септембра.

У ноћи између 16 и 17 септембра провалници су се вратили и по четврти пут. Било их је тада само неколико. Али тек што су се успузали до првог спрата приметила их је патрола Националне гарде.

Лопови су похватани и суђење је на брзину организовано. Да би један од окривљених, Дулињи, спасао главу одао је петнаест својих саучесника с којима је припремао пљачку у кућерцима Хала и Сите. Двојица ухваћених — Шабер и Дулињи осуђени су на смрт, али пресуда није извршена. Ново суђење одржано је неколико недеља касније. Два озлоглашена криминалца Бадарел и Депејрон осуђени су такође на смрт. Депејрон гушећи се у сузама, рекао је да зна многе ствари које није признао на суђењу. Када је у колицима поведен на губилиште он се нагао према Пепену, вођи прве групе и шапнуо му нешто на уво.

Извршење казне одмах је обустављено. У становима које је Депејрон означио пронађено је неколико џакчића са стотину драгих каменова, а пошто је одао и неколико својих саучесника опроштен му је живот.

После кратког времена, Сержан, један од комесара чијој се небризи има добрим делом приписати пљачка драгоцености, добио је анонимно писмо у коме је стајало да се многи предмети налазе на дну потока који је протицао данашњом авенијом Монтењ. Нађена је ту заиста читава збирка. Али и он сам био је омађијан лепотом блиставих драгуља и утајио је један диван ахат. Његово дело је брзо откривено и драги камен је морао да врати, али за цео живот му је остао надимак Ахат.

И поред овога он је, захваљујући добрим везама наставио са спровођењем истраге. Код једне црнкиње, по имену Корбен, открио је још доста драгуља између којих и најдивнији дијамант Регент.

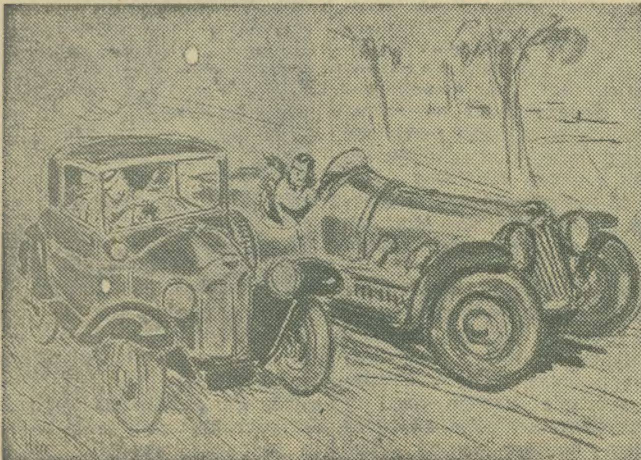
Сержан је Конвенту вратио драги камен и није хтео да прими никакву награду. Ова прича би остала као истина да један рачун из фебруара 1797 године, до данас сачуван, не сведочи да је грађанки Рози Корбен исплаћено шест хиљада ливри у знак захвалности што је открила крадљивце дворских драгуља. Све ово није крај прича које су постале у вези с тим, али је та тајна остала до данас нерешена.

Учтивост на друмовима

Некад, ако би на друму неки коњаник сустигао другог, успоравао је ход свога коња да не би онај испред њега прешао у галоп. А кад би сасвим стигао коњаника поздрављао га је уз обавезан осмех и скидање шешира тражећи му дозволу за пролаз.

То су биле свакодневне уобичајене учтивости које се нису сачувале по успостављању аутомобилског саобраћаја.

Чим су људи сели у аутомобиле завладала је, нажалост, анархија — свирали су бесомучно трубама а често су се на друмовима и свађали.

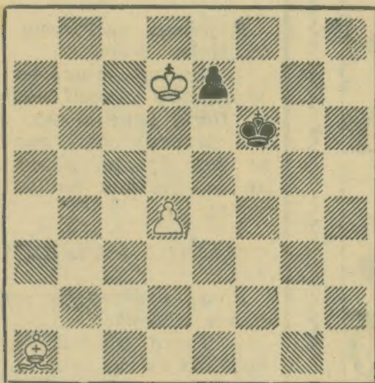

Учимо шах

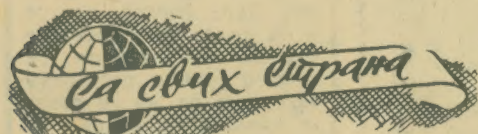
LXXIX

Да ли сте имали много муке са оним задатком из прошле лекције? Вероватно да јесте, јер годинама већ, откад је један шаховски стручњак поставио тај проблем, онај бели ловац у ћошку мучи неупућене шахисте.

Сад вам је, вероватно, све јасно. На потезу је бели: 1. д4-д5+, е7-е5 2. д5:е6+ (ан пасан). Као што видите, оно није била грешка и с белим ловцем, који из угла напада црног краља, све је у реду.

О правилу „ан пасан" било је речи у овим лекцијама, али овакви случајеви показују практични значај тога правила.

ПЕЈЗАЖ НА АУТОМОБИЛУ. — Да Паул Хабарт лепо слика можете се уверити по овом пејзажу на његовом аутомобилу који стално

вози. Овај 66-огодишњи „витез друмова" проводи зиму у Ибор Ситију, а све остало време на путу сликајући.

ЧЕКАОНИЦЕ НА ТОЧКОВИМА — Управа аеродрома за међународни цивилни саобраћај у Вашингтону донела је одлуку да се израде чекаонице на точковима које ће да примају по 80 путника. Уместо да долазе пешке до млазних авиона и да се пењу уз степенице, путници ће кроз врата чекаонице непосредно улазити у млазњак. Има више разлога који су утицали да се донесе ова одлука. Први је тај што су покретне чекаонице јевтиније од сталног дограђивања или подизања нових зграда, јер се број путника сваке године нагло повећава. Други је разлог што људи неће ићи пешке до авиона и тиме неће сметати маневрисању других апарата. Даље, млазњаци, који дижу велику буку, моћи ће да стартују далеко од чекаоница. Пошто је први пројекат прихваћен, инжењери њујоршког аеродрома иду још даље и предлажу да убудуће на аеродромима постоје само хангари. Чекаонице на точковима требало би да полазе из самог града и да путнике доводе тачно до врата млазњака. За велике путничке авионе који примају по 150 лица довољне су две чекаонице на точковима.

ХАНГАР — АВИОН. — Овај авион није пролетео кроз хангар и срушио његову половину како се на први поглед чини, већ је хангар

сеграђен око трупа авиона и крила, који су били оштећени, да би заштитио људе од ниске температуре, док раде на оправци.

АУТОПУТ ОКО МОСКВЕ СЕ ГРАДИ. Он ће у прво време бити дуг 110 км, а имаће четири коловоза у сваком правцу, али, супротно многим аутопутевима Централне и Западне Европе, биће ограничен стаблима да би га штитила од снежних наноса у току дуге руске зиме.

НЕОБИЧНА КАЗНА — Суд у аустралиском граду Сиднеју изрекао је необичну казну једном непажљивом возачу: да петнаест дана бесплатно ради у станици за пружање хитне помоћи на најпрометнијем путу у Аустралији.

МАРИО СОЛДАТИ написао је оперу чија се радња дешава у аутомобилу, за време једног часа вожње.

Да ли знате?

НОВЕ ЉУЉАШКЕ

Дете може лако заљуљати ову нову љуљашку без помоћи другог. Седећи на седишту

у облику седла повлачи ручну пречагу а ногом гура ону доле. „Седло" виси на три конопца.

НЕЗАБОРАВНА „КРАЉИЦА ЛЕДА"

Још пре 23 године Соња Хени се повукла са леда. Она је десет година носила титулу светског мајстора, шест година првака Европе и три пута

је била прва на зимским олимпијадама. Пуну деценију као интернационални уметник није имала премца. Тек 1936 године њена уметност јој је постала позив.

АУТО ЗА ПРЕВОЗ И ПРЕНОЋИШТЕ

Једна шведска фабрика авиона и аутомобила пустила је у продају нови модел аутомобила са многоструком применом: служи и као камион, као путнички аутомобил, или туристичка кућица. У њему има места за пет путника и 100 килограма пртљага. Ако се задње седиште преуреди за смештај робе, може превести 300 килограма терета. Максимална брзина овог аутомобила је 120 километара на час.

НАУЧНИЦИ СМАТРАЈУ

Зуби слонова пронађени на путу Бад проучавани су у Хајделбершком Институту за геологију и палеонтологију. Научници сматрају да су стари 500.000 година. На овом истом месту нађени су нешто раније и остаци лобање и рогови ирваса, а 1907 године и доња вилица „Хајделбершког човека".

ЗА „ПЛУЋА ГРАДА"

У Паризу су ових дана вршена истраживања да би се утврдила количина микроба које садржи ваздух на разним местима у овој милионској метрополи Француске, као и у њеној ближој околини. Тако је нађено да ваздух у париским робним кућама — у току првих дана јула — садржи око четири милиона микроба у свакој кубном милиметру; на најпрометнијим булеварима их има 575.000, у париском парку Монсури хиљаду, док у познатој шуми Фонтенбло, на свега 50 метара од главног пута, само педесет.

Објављујући ове занимљиве податке француски лекари и одговорни стручњаци за народну хигијену теже да и овом приликом укажу од каквог је и коликог значаја за становништво сваког великог града неговање таkозваних „зелених појасева" и паркова, с правом названих „плућима града".

СВЕ ИХ ЈЕ МАЊЕ

Све је мање рибара који ваде корале из морских дубина. Последњи су можда још француски, шпански и италијански „пецачи мерџана", црвених корала, који већ столећима служе као украс младим девојкама и женама. Они их и данас још ваде у водама Медитерана око Каста Брава на дубинама од седамдесет метара.

УКРАСИ ОД ОПЛЕТЕНОГ ДРВЕТА

Столар Брив Дево помоћу једне нарочите машине сече храстово, махагони или неко друго скупоцено дрво на листиће само 2 милиметра дебе-

ле, и 3 сантиметра широке и после их саставља и ствара паное свих врста. Панои могу послужити за облагање зидова у биоскопима, радњама, салонима, степеништу.

„ДЕЧЈА ГОЗБА"

У Динкелсбину у Северној Баварској од 18 до 26 јула одржаће се „Дечја гозба" кад ће бити обновљени извесни догађаји који су пратили Тридесетогодишњи рат. За време тога рата је 1635 године одржана иста оваква гозба, само ове године она ће бити увећана поворком и играма.

НА БИЦИКЛУ ПОТРБУШКЕ

Проналазач Давид Хелин већ годинама покушава да заинтересује произвођаче за бицикл који се може терати лежећи потрбушке на њему. При

казујући свој изум у Малмеу, у Шведској, Хелин тврди да је вожња у овом положају врло угодна.

... многе птице, као што су например ноћна ласта, морска ласта и вивак, симулирају да су рањене само да би одвукле човека што даље од свог гнезда и тако спасле своје птиће.

... у току осмочасовног сна, једно здраво, нормално развијено дете промени положај око 27 пута. Дете најмирније спава, између 22,30 и 3 и по часа. У једном положају дете може да остане највише један час.

... козорози који живе на великим висинама могу да издрже читаво лето без во-

де. За време зимских месеци за утољавање жеђи служи им снег.

... први уџбеници страних језика настали су између 3000 и 2000 године пре наше ере у Вавилону.

... патуљаста сова која живи у западним крајевима Сједињених Америчких Држава висока је свега 15 сантиметара, али је упркос томе веома борбена: напада и побеђује противника који је двапут већи од ње.

... младунче кита - уљешуре кад дође на свет само је упола мање од своје огромне мајке.

... од свих афричких животиња најјаче вилице и највећу снагу угриза има хијена.

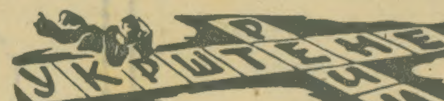
... неке врсте орлова могу се срести на висинама много већим но што су највише планине на свету. Пилоти на авионима сретали су орлове и на висини од 9.000 метара.

... на својим сезонским путовањима лососи превaљују пут од преко 3200 километара.

... не само људи, већ и мајмуни — павијан, например — наричу за својим преминулима. Нарицаљ-

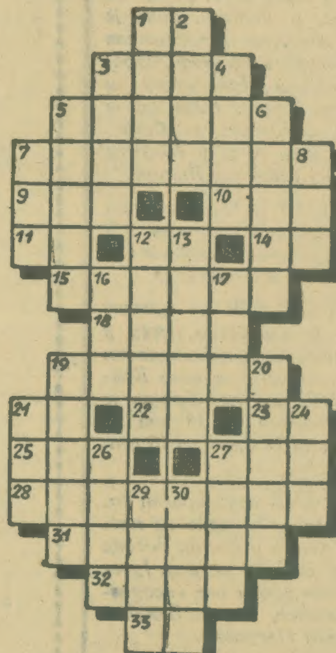

ка павијана веома много потсећа на тужбалице примитивних народа.

Водоравно: 1) иницијали презимена и имена једног од првих српских композитора; 3) место на Јадрану; 5) врста камена; 7) село у Хрватској; 9) сат; 10) назив; 11) предлог. 12) првак; 14) слово латинице; 15) веома јак ветар; 16) уметник који живи безбрижно; 19) наш савремени књижевник; 21) предлог; 22) два иста самогласника; 23) разум; 25) гомиле; 27) грубо сукно. 29) држава у Јужној Америци; 31) језеро у Македонији; 32) пребивалиште; 33) два прва слова абецеде.

Усправно: 1) филмска звезда; 2) језеро у Италији; 3) сребрени конац; 4) неупотребљавани; 5) име једног турског султана; 6) каиш; 7) познати енглески морепловац; 8) наша планина; 12) једна од САД; 13) кугла, лопта (грчки); 16) место у Финској. 17) врста иловаче; 19) летовалиште у близини Дубровника; 20) река на Кавказу; 21) пољопривредна алатка; 24) један месец; 26) бог љубави у грчкој митологији; 27) кухињски прибор; 28) врста кошуље у Повардарју; 30) једно дрво.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) купа, 6) режија, 7) редар, 8) РР, 10) Омар, 11) ски, 12) дар 13) граб, 14) ар, 15) креда, 16) Колима, 18) Бома, 19) Нашице, 21) пораз, 22) вб, 24) Авар 25) Ара, 26) реч, 27) агон, 28) ал. 29) Арапи, 30) анкета, 32) коса.

Усправно: 1) кедар, 2) ужар, 3) пир 4) ај, 5) Ремарк, 6) аркада, 7) рода, 9) риба, 11) Сремац, 13) гримиз, 15) клошар, 17) обарач 18) новела, 20) Европа, 21) пара, 23) бани, 25 Агата, 27) Арес, 29) ако, 31) нк.

Дедине вештине

У једном потезу

КОЛИКО ГОДИНА ИМА ПЕРИЦА?

Кроз три године Перица ће имати трипут више година него што је имао пре три године.

Колико он има година?

Ово је лак задатак али ако не знате, ми ћемо вам рећи: Перица има шест година

НА ЛИВАДИ

На једној ливади пасе крдо оваца које чува неколико чобана. Сви они заједно имају 26 глава и 82 ноге. Покушајте да израчунате колико на ливади има чобана а колико оваца.

Ако не знате, ми ћемо вам рећи:

Чобана има 11 а оваца 15. (Израчунаћете помоћу једначине са две непознате $x + y = 26$; $4x + 2y = 82$).

ТРГОВАЦ И БАНДИТИ

Једног трговца на путу пресретну бандити. Неки су од њих хтели да га убију али их је њихов вођа наговорио да се поиграју његовим страхом. Одлучише да на две потпуно исте цедуље напишу — на једној „живот" а на другој „смрт". Цедуљу ће вући трговац. Како је већ било прилично доцкан, одложише целу игру за сутра ујутру и полегаше да спавају. Међутим, трговац коме наравно није било до спавања, чуо је како се бандити договарају да преваре вођу — на обадве цедуљице ставиће „смрт".

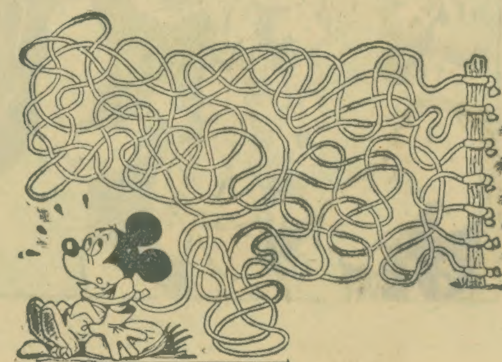
Несрећни трговац није знао шта да ради. Достави ли целу ствар вођи — бандити ће га растргнути, не достави ли очекује га сигурна смрт. Јадник је целу ноћ мислио и најзад дошао до једне идеје.

Шта је он то учинио?

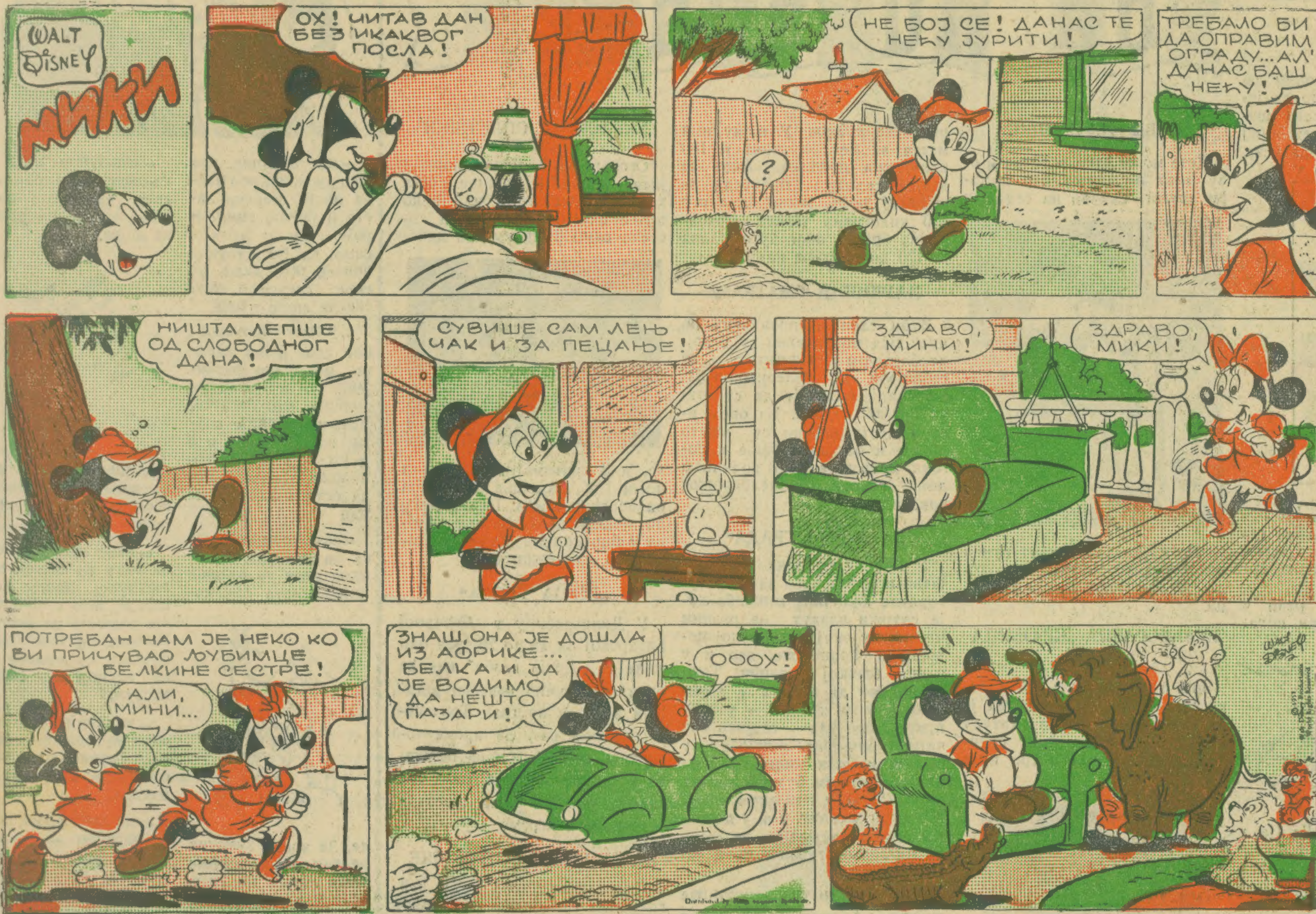
Кад је вукао цедуљу трговац ју је вешто имитирајући јако узбуђење изгужвао и поцепао. Затим, претварајући се да нема довољно снаге да погледа ону другу цедуљу, замолио је вођу да то учини.

Како је на тој цедуљи стајало смрт, сасвим је логично било да је на оној првој која је имала да одлучи о његовој судбини, писало живот.

Ослободимо Микија

Мики је ухваћен ласом и као заробљеник везан. Хоћете ли да га ослободите? За то вам је довољно да пронађете конопац који га је омотао. Али, који је то?

ПАШЋЕ ЈОШ ЈЕДНОМ

У једном ресторану седи Пера Ждера.

— Келнер, зашто то ме со држите руком? — пита Пера изненађено.

— Морам, јер ако га не бих држао, може да ми још једном падне на земљу.

ВЛАЈИНА РАЧУНИЦА

Влаја отишао до тетке Белке и рекао:

— Тетка Белка, да ти предложим нешто!

— Шта то, Влајо?

— Позајми ми двадесет динара, али ми од тога исплати само десет. Онда ја теби стварно дугујем десет динара, а ти мени десет, па смо према томе квит.

ПОПАЈ КАО ГУРМАН

Попај није био гурман као Пера Ждера, али је и он волео да поједе добар залогај. Једном је тако у једном ресторану затражио да му се донесе порција пилетине.

— Скандал! Па то су само кости и кожа! — протестовао је када су му донели печење.

— А шта бисте тек казали да је било још и перја, — одговорио је мирно келнер.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је орерију́м?

Шта су мортоде?

Ко је била Фрина?

Који је највиши врх Фрушке Горе?

Шта је фриктидор?

Шта је Једовик?

Шта је акин?

ОДГОВОР:

ОРЕРИЈУМ је справа помоћу које се предочава и приказује кретање небеских тела око Сунца. То име добила је по грофу Орерију коме је прва таква справа била посвећена.

МОРТОДЕ је назив за лажни бисер који се употребљава при трговини са црнцима у Сенегалу.

ФРИНА, грчка хетера (4 век пре наше ере), родом из Теспије, у Беотији, била је веома лепа, па је послужила као модел за богињу Афродиту вајару Праксителу и сликару Апелу. Када су је једном оптужили за безбожност, узео ју је у заштиту и бранио говорник Ликург.

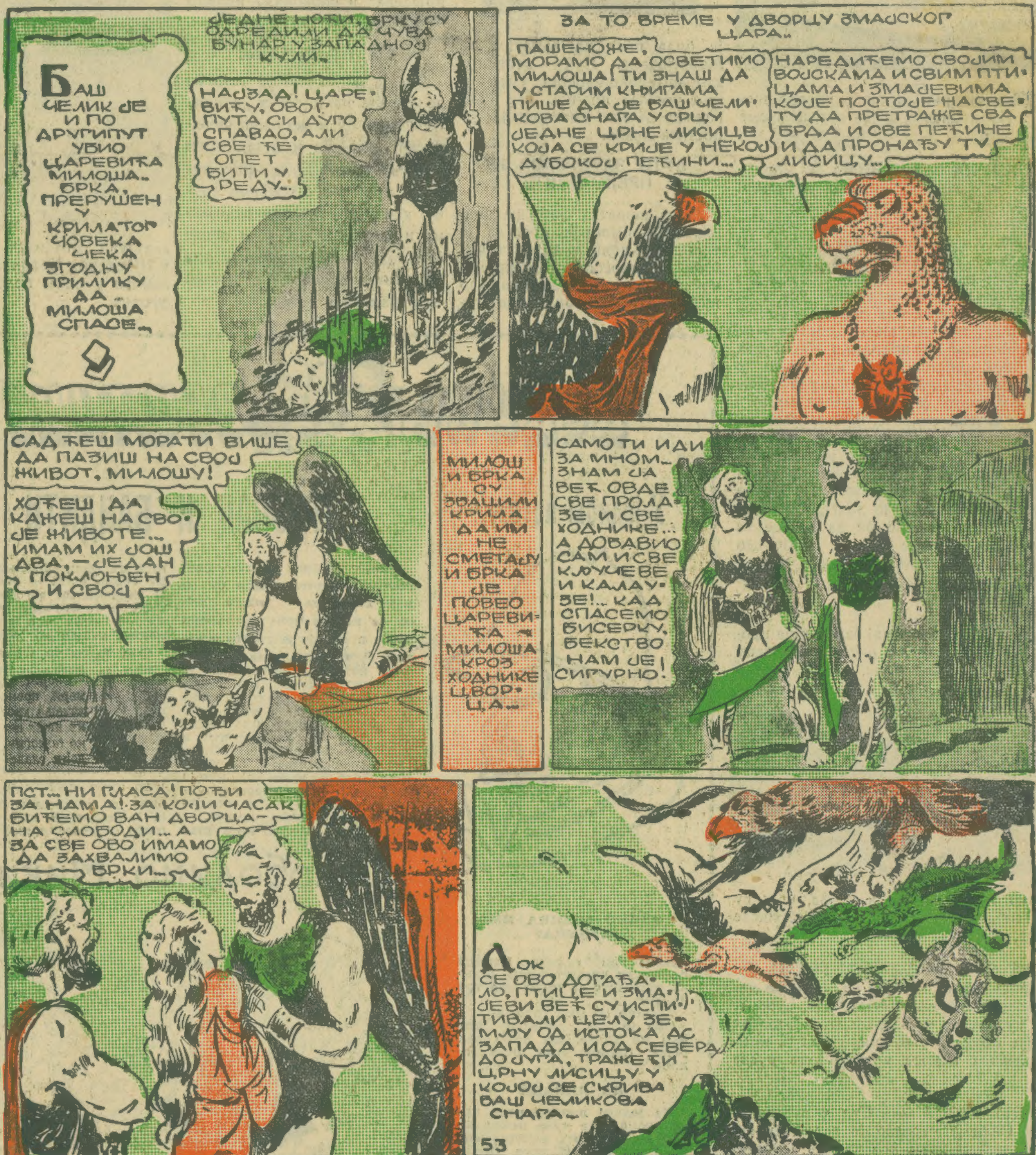
ЦРВЕНИ ЧОТ је највиши врх Фрушке Горе, има 539 метара. Иначе је Фрушка Гора дуга 60 километара.

ФРИКТИДОР — „месец воћа", је дванаести месец у француском републиканском календару који је увео Конвент 1792 године. Трајао је према години од 18 или 19 августа до 17 односно 18 септембра.

ЈЕДОВИК је висораван која се налази западно од планине Грмеча у Босни. Висока је 1000 до 1200 метара. Југозападним делом ове висоравни пролази друм Бихаћ—Босански Петровац.

АКИН је назив за народног песника импровизатора и певача у Казахстану као и код неких других народа. Он пева уз пратњу народног инструмента — домбре.

БАШ ЧЕЛИК

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Тек рач. број 101 707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају